

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

**Obraz národnostních a etnických menšin v českých
tištěných médiích od roku 2011 do roku 2016**

Bc. Marek Šourek

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Marek Šourek

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Obrazy vybraných národnostních a etnických menšin v českých tištěných médiích od roku 2011 do roku 2016

Název anglicky

The image of selected national and ethnic minorities in Czech printed media from the year 2011 to the year 2016

Cíle práce

Cílem diplomové práce bude zjistit, jak se proměňovalo vyobrazování vybraných národnostních a etnických menšin v českých tištěných médiích od roku 2011 do roku 2016. Mediální konstrukce těchto obrazů tak bude sledována jak z diachronní, tak synchronní perspektivy.

Metodika

Diplomová práce bude v teoretické části zpracována na základě studia odborné literatury českých a zahraničních autorů a dalších relevantních informačních zdrojů. Empirická část práce bude založena na kvantitativní a kvalitativní obsahové analýze dvou v České republice nejčtenějších tiskovin – konkrétně se jedná o MF Dnes a deník Blesk.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Národnostní/etnické menšiny, mediální diskurz, stereotypy, obsahová analýza.

Doporučené zdroje informací

BURTON, G. – JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.

JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

KŘÍŽOVÁ, Martina a kol. *Cizinci, naši a média: mediální analýzy*. Praha: Multikulturní centrum ve spolupráci s UNHCR, 2007. 106 s. ISBN 978-80-239-8475-0.

LIPPMANN, W. *Public Opinon*. New York: The Macmillan Company, 1960. ISBN 978-1617430299.

LUCKMANN, T. – BERGER, P L. *Sociální konstrukce reality : pojednání o sociologii věděni*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 5. 10. 2017

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 10. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 11. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Obraz národnostních a etnických menšin v českých tištěných médiích od roku 2011 do roku 2016“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 19.11.2017

Poděkování

Rád bych poděkoval PhDr. Sandře Kreisslové, Ph.D. za nekonečnou trpělivost a cenné rady při psaní této práce.

Obrazy vybraných národnostních a etnických menšin v českých tištěných médiích od roku 2011 do roku 2016

The image of selected national and ethnic minorities in Czech printed media from year 2011 to year 2016

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá způsobem konstrukce mediálního obrazu u Romů, Vietnamců a Ukrajinců v tištěných médiích, konkrétně Mladá fronta Dnes a deník Blesk. První část je věnována teoretickým konceptům, jako jsou národ, etnikum, menšina a stereotypy. Druhá, praktická část, je věnována kvalitativní a kvantitativní obsahové analýze mediálního obrazu vybraných menšin mezi lety 2011 a 2016. Nalezené články jsou pro lepší orientaci rozděleny do tří kategorií: negativní, neutrální a pozitivní.

Summary

This diploma thesis deals with the construction of media image of Roms, Vietnamese and Ukrainians in Czech printed media, specifically Mlada fronta Dnes and Blesk. The first part is dedicated to theoretical concepts such as nation, ethnicity, minority and stereotype. The second practical part is dedicated to qualitative and quantitative content analysis of media image of the selected minorities between the years 2011 and 2016. Found articles are divided into three categories: negative, neutral and positive.

Klíčová slova: národnostní/etnické menšiny, mediální diskurz, stereotypy, obsahová analýza

Keywords: national/ethnic minorities, media discourse, stereotypes, content analysis

Obsah

1	ÚVOD	10
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	11
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	13
4	TEORETICKÁ ČÁST	14
4.1	NÁROD.....	14
4.2	ETNIKUM	16
4.3	MENŠINA	20
4.4	VNÍMÁNÍ MENŠIN	22
4.5	MENŠINY V ČESKÉ REPUBLICE.....	24
4.6	STEREOTYPIZACE.....	25
4.7	MÉDIA	26
4.7.1	<i>Tištěná média</i>	26
4.7.2	<i>Média vysílaná</i>	27
4.7.3	<i>Média nová</i>	28
4.7.4	<i>Masmédia</i>	28
5	PRAKTICKÁ ČÁST	29
5.1	CHARAKTERISTIKA ZPRACOVANÝCH MÉDIÍ	31
5.2	CHARAKTERISTIKA TÉMATICKÝCH OKRUHŮ	32
5.3	MEDIÁLNÍ OBRAZ ROMŮ VE VYBRANÝCH TISKOVINÁCH	33
5.3.1	<i>Předchozí výzkum</i>	34
5.3.2	<i>Vlastní výzkum mediálního obrazu Romů</i>	35
5.4	MEDIÁLNÍ OBRAZ VIETNAMCŮ VE VYBRANÝCH TISKOVINÁCH.....	45
5.4.1	<i>Předchozí výzkum</i>	47
5.4.2	<i>Vlastní výzkum mediálního obrazu Vietnamců</i>	48
5.5	MEDIÁLNÍ OBRAZ UKRAJINCŮ VE VYBRANÝCH TISKOVINÁCH	57
5.5.1	<i>Předchozí výzkum</i>	58
5.5.2	<i>Vlastní výzkum</i>	59
6	ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	66
7	ZÁVĚR	68

8	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	69
8.1	LITERATURA	69
8.2	INTERNETOVÉ ZDROJE:.....	72
8.3	NOVINOVÉ ČLÁNKY	73
9	SEZNAM GRAFŮ.....	74

1 Úvod

Média jsou hlavní způsob rozšiřování informací po celém světě. Moc médií je natolik silná, že jsou schopna ovlivnit názor větší nebo menší skupiny lidí. Otázkou však zůstává, zdali je této moci zneužíváno k vyvolání strachu nebo nejistoty jedné skupiny lidí vůči jiné skupině. Zdali zažitě stereotypní představy o lidech jiných, než je na daném území obvyklé, nezpůsobují, že majorita hodnotí své okolí neobjektivně, ale spíše se přiklání ke stereotypním a ničím nepodloženým představám. Pak pocítují negativní vztah k danému etniku ne z vlastní zkušenosti, ale pouze z uměle vyvolaných představ, které převzali z konzumovaného mediálního obsahu.

Tato diplomová práce se věnuje kontrukci mediálního obrazu u tří největších etnických menšin na území České republiky. Jsou to Romové, Vietnamci a Ukrajinci. Bude sledován způsob, jakým je o dané menšině psáno ve dvou periodikách, bulvárním deníku Blesk a serióznímu MF Dnes, poté bude provedeno srovnání těchto přístupů a bude uvedeno v čem se liší a v čem shodují.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou část. V teoretické části bude čtenář seznámen s koncepty, se kterými bude později pracováno, jako např.: národ, etnikum, menšina nebo stereotyp a jeho užívání v médiích. V praktické části poté bude nejprve čtenář seznámen s daným etnikem a předchozím výzkumem, věnovaným stejné problematice. Poté bude provedeno vlastní šetření v podobě rozřazení novinových článků mezi lety 2011 a 2016, informujících o dané menšině, do kategorií *negativní*, *neutrální* a *pozitivní*. Bude vyjádřeno, kolik článků z dané kategorie vyšlo v konkrétních letech a jakým způsobem média ovlivňují vnímání dané menšiny ze strany veřejnosti.

2 Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce bude zjistit, jak byly vyobrazovány národnostní a etnické menšiny v denících *MF Dnes a Blesk* od roku 2011 do roku 2016. Vybrané menšiny jsou Romové, Ukrajinci a Vietnamci a byly vybrány, protože v ČR patří mezi nejpočetnější. Výběr deníků probíhal na základě oblíbenosti mezi čtenáři, jeden je zástupcem seriózního tisku, druhý bulvárního tisku. Bude zjišťováno, jakým způsobem se mediální obraz daného etnika proměňoval v uvedeném rozmezí a zda existují rozdíly mezi informováním o těchto menšinách mezi jednotlivými deníky.

K dosažení stanoveného cíle diplomové práce bude využita kvantitativní a kvalitativní obsahová analýza vybrané tiskoviny. Stanovené období bylo zvoleno od 1.1.2011 – 31.12.2016. Budou sledovány jednotlivé články a způsob, jakým je o dané menšině psáno. Pro lepší orientaci budou články rozděleny na základě hlavního tématu, kterému se věnují. Pro lepší pochopení problematiky bude vybráno několik článků, na kterých bude provedeno kvalitativní šetření a bude analyzováno, jakým způsobem jsou články napsány.

Pro získání přístupu ke článkům bylo využito databáze Anopress IT a.s., která disponuje rozsáhlým archivem všech tiskovin. K vyhledání článků bylo využito klíčových slov: *Rom, Ukrajín, Vietnam*. Databáze Anopress umožňuje vyhledávat slova, obsahující stejný kořen, nebylo proto nutné do vyhledávaných výrazů zahrnovat i různé obměny klíčových slov. Vyhledávání bylo omezeno na dvě zmiňovaná periodika, tedy *MF Dnes* a *Blesk*. Pro lepší přehlednost bylo vyhledáváno každé etnikum zvlášť. Článků, které obsahují kořen slova, nebo jeho obdobu, existuje mnoho a výsledky vyhledávání zahrnovaly i články, které s mediálním obrazem daného etnika vůbec nesouvisí.

Ve zvoleném období bylo dle zvolených hesel v deníku *Blesk* dohledáno 2240 článků. V *MF Dnes* bylo ve zvoleném období dle uvedených hesel dohledáno 14570 článků. Mnohdy byly nalezené články na první pohled nesouvisející se zkoumanou tematikou, jednalo se například o výsledky mezinárodních sportovních utkání, články popisující anexi Krymu Ruskem, nebo různé cestovatelské sloupky týkající se dovolené ve Vietnamu apod. Po vyselektování nerelevantních článků zůstalo 713 článků pocházejících z deníku *Blesk* a 2768 z *MF Dnes*. Tyto články budou rozděleny do tématických okruhů podle toho, jakým způsobem o dotyčné menšině informují a poté bude zjišťováno, jaký má

každá menšina mediální obraz v daném periodiku. Na základě výsledků šetření budou tyto mediální obrazy v poslední části porovnány a budou zkoumány podobnosti a odlišnosti. Základní kategorie vytvořené pro účely zkoumání jsou *Pozitivní* (pomoc druhým, vliv na veřejné blaho, témata spojená s odstraněním diskriminace, sportovní výkony, rozmanité kulturní zvyklosti, které prospívají veřejnému blahu a napomáhají integraci s majoritou apod.), *Negativní* (krádeže, výtržnictví, drogy, násilí, nelegální pobyt, nelegální zaměstnání apod.) a *Neutrální*, čili takové, které nespádají ani do jedné kategorie a u kterých autor práce uzná, že mají striktně informativní charakter a nejsou žádným způsobem autorem daného článku podbarvené.

3 Literární rešerše

V této kapitole budou uvedeny literární zdroje, které se zabývají zkoumanou tematikou, tedy sociální konstrukcí reality, médií a mediálními obrazy národnostních menšin.

Vzhledem k tomu, že tato práce studuje to, jakým způsobem je určité téma prezentováno v médiích, důležitou knihou je *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace* od J. Jiráka a B. Köpplové (Jirák; Köplová, 2003). Jejich dílo pojednává o tom, jak média ovlivňují každodenní život a jakou roli v životě jednotlivce vlastně hrají. Kniha pojednává i o případném ovlivňování názorů většiny skrze právě masmédia. Obdobnou tematikou se zabývá i zahraniční autor Denis McQuail ve své knize *Úvod do teorie masové komunikace* (McQuail, 2009). Zde rovněž rozebírá vliv masmédií na společnost a zabývá se různými teoriemi, které vyšetřují vliv médií na jedince. Dalším autorem, který se zabývá zvolenou problematikou je Leoš Šatava ve své knize *Jazyk a identita etnických menšin* (Šatava, 2009). V díle pojednává o tom, jak se kulturní bohatství lidstva postupně zmenšuje, kvůli sílícím procesům asimilace způsobeným globalizací. Zabývá se problematikou etnicity a snahou zabránit postupnému mizení suverénních kultur, které jsou díky tlakům zvenčí upozadřovány a postupně se ztrácí. Zahraničním dílem, zabývajícím se vyobrazováním minorit v médiích je kniha T. A. Van Dijka *Communicating racism: Ethnic prejudice in thought and talk* (Van Dijk, 1989). Autor popisuje, jakou roli hraje rasismus, předsudky a stereotypy při popisování menšin nejen v médiích, ale zároveň i v klasické mezilidské komunikaci. Dílem, které rozebírá realitu jako společensky utvářený jev je kniha *Sociální konstrukce reality* od P.L. Bergera a T. Luckmanna (Berger; Luckmann, 1999). Tato kniha je považována za jednu z nejdůležitějších sociologických knih 20. století. Realita je vytvářena v představách jedinců a následně potvrzována společenskou interakcí. Kniha W. Schulze a kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení* (Schluz, 2005). seznamuje čtenář seznámen s tím, jak na sebe reagují média a veřejnost. Je zde také uvedena mediální aféra v České televizi mezi lety 2000 a 2001, kdy byla do vedení ČT zvolena Jana Bobošíková, což mělo za následek snížení úrovně zpravodajství, proti čemuž se postavili tehdejší redaktori, kteří usilovali o udržení úrovně zpravodajství na dřívější profesionální úrovni.

4 Teoretická část

Na začátek je nutné uvést několik pojmů, se kterými bude diplomová práce pracovat. Pro lepší porozumění problematice se je autor pokusí co nejlépe vysvětlit navzdory faktu, že některé jsou obtížně jednoznačně definovatelné. Pro co nejlepší uvedení do problematiky bude uvedeno několik pohledů na daná témata od různých autorů a bude provedeno srovnání jejich teorií.

4.1 Národ

Prvním probíraným pojmem bude národ. Jedná se zároveň i o příklad, kdy nelze termín jednoznačně popsat. Nežřídka se stává, že je termín považován za synonymum státu. Podle definice *Velkého sociologického slovníku* (Kol. autorů, 1996, s. 668–669), je za národ považováno „osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území“. Jedná se tedy o různě velká společenská uskupení osob, která sdílejí geografický prostor a kulturu.

Původně byl národ považován za primordialistický útvar, tedy za prastarou jednotku, která vznikla automaticky a spojuje své členy např. pomocí geneticky vrozených vlastností. Postupem času bylo od této teorie upuštěno díky tomu, že se začal brát v potaz např. poznatky ze zkoumání historie. Tyto novější přístupy odmítly definici národa paušalizovat podle předem stanovených kategorií a přihlížely mimo jiné také k subjektivním charakteristikám jednotlivců, které jsou pro studium a pochopení termínu *národ* také důležité (Hroch, 2003, s. 15).

Objevilo se rozdělení koncepce národů, které bylo od té doby používáno. Jednalo se o tzv. západní nacionalismus, který se přikláněl k teritoriálnímu vymezení národa a *nezápadní nacionalismus*, který byl spíše pro jazykově kulturní vymezení národa (Kohn, 1955). Tato definice byla podle Hrocha (2003, s. 15) neobjektivní, jelikož se příliš orientovala na západní nacionalismus a ten *nezápadní* považovala za méněcenný.

Podle Gellnera nelze národ a nacionalismus jednoznačně popsat, jelikož je obtížné vymezit stát jako takový, který s nacionalismem úzce souvisí. Podle klasických teorií je totiž stát jednotkou složenou z lidí stejné kultury, kteří jsou vázáni dohromady v této univerzální lidské instituci. Tato instituce však není na celém světě stejná, natož pak

univerzální. Je důležité nenahlížet na stát etnocentricky, tedy z pohledu „naší“ západní kultury, kdy existují různé státní instituce a do vedení státu jsou většinou voleni odborníci. Národ je pak vnímán jako důsledek existence centralizovaného státu. V některých zemědělských či pasteveckých společenstvích však existuje řád navzdory neexistenci stálé vlády a zároveň lze i hovořit o jistém nacionalistickém citění členů těchto společenství, z čehož vyplývá, že stát, ani národ, ani nacionalismus nelze obsáhnout jednou univerzálně platnou definicí (Gellner, 2003, s. 19).

Deutsch zmiňuje tři základní definice pojmů, spjatých s touto problematikou. Jsou to *lid*, *národ* a *státní příslušnost*. Pojem *lid* lze definovat jako společenství lidí, které váže dohromady jazyk, území, tradice, zvyky, historie apod. K těmto charakteristikám je často přidáván pocit sounáležitosti s ostatními členy a uvědomění si odlišnosti od ostatních. *Národ* je definován jakožto osoby žijící na území samostatného státu a kterým vládnou lidé sdílející stejné charakteristiky. Dále je toto vládnutí vykonáváno v souladu s místní ústavou, v místním jazyce a dle místních tradic. Posledním pojmem je *státní příslušnost*, která je definována jako příklánění se k politické, ekonomické a kulturní autonomii, která charakterizuje osoby žijící na daném území. Tyto definice s sebou přinášejí určité nejasnosti. Např. jazyk nemůže být určujícím prvkem při definici lidu, jelikož třeba v Kanadě se hovoří francouzsky a anglicky, zároveň třeba španělsky se mluví ve zhruba dvaceti zemích. U teritoriálního vymezení nastávají rovněž určité nejasnosti, německá vesnice na břehu Severního moře bude jistě vypadat jinak, než německá vesnice na hranicích se Švýcarskem, ať už z hlediska tradic, jazyka či kultury obecně (Deutsch, 1962, s. 18).

4.2 Etnikum

Stejně jako v předchozí kapitole, ani v tomto případě nelze termín jednoznačně popsat, existuje mnoho teorií, které se liší svými předpoklady i svými závěry. První užití tohoto pojmu je připisováno americkému sociologovi Davidu Riesmannovi v roce 1953. V Oxfordském slovníku angličtiny se pak termín poprvé objevil v roce 1972 (Glazer; Moynihan, 1970, s. 3).

Etnikum je v mnoha aspektech protuto svými charakteristikami s termínem *národ*, např. vyzdvihováním podobností v rámci členů dané skupiny a tím pádem i upozorňování na odlišnosti ostatních podobně fungujících skupin (*my vs. oni*). Nicméně základním rozdílem je, že *národ* má dle definice vztah k určitému státu. Ve chvíli, kdy se etnické hnutí snaží o samostatnost a mezinárodní politické uznání, transformuje v hnutí nacionalistické (Gellner, 1983, s. 12).

Je důležité zopakovat, že termín *etnikum* nelze zaměňovat za termín *národ*. Etnikum je taková společnost, která má jednotné kulturní hodnoty, které jsou nějakým způsobem realizovány členy dané komunity. Zde je patrně nejvýznamnějším prvkem jazyk, i když jsou známá vícejazyčná etnika, stejně jako existují jazyky společné pro více etnik. Dalším identifikačním faktorem může být i území, ovšem ne v takové míře, jako u *národa*. Etnikum může totiž být tvořeno skupinami, žijícími na etnickém území, ale i mimo něj. Jeho členové se navzájem rozpoznávají, jsou rozpoznáváni ostatními a nějakým způsobem se liší od jiných skupin. Důležitý poznatek je, že tuto odlišnost si členové daného etnika uvědomují a vnímají ji. Tyto odlišnosti jsou nejlépe definovatelné členy daných etnik samotnými, neboť oni určují (na základě svých zvyklostí, zkušeností a etnického povědomí), co je důležitým odlišujícím faktorem a proč (Kol. autorů, 1996, s. 277-278).

V současné době existuje několik přístupů k etnickým minoritám, které jsou svým způsobem protichůdné. Na jedné straně existují určité globalizační trendy, které apelují na asimilaci všech etnických skupin do jedné globální, kdy je cílem vytvořit jednotný společenský celek sdílející stejné hodnoty a charakteristiky. Na druhé straně existují trendy, které souvisejí s v poslední době stále důležitější ochranou lidských práv, a které se snaží o zachování rozmanitých kultur a etnik v rámci udržení biodiverzity. Faktem však

zůstává, že etnicita je vnímána jako jeden z faktorů, na základě kterých lze lidstvo dělit do skupin, přičemž další jsou např. pohlaví, generace, profese atd. (Šatava, 2013, s. 17).

Dle Eriksena je důležité uvědomit si, že navzdory faktu, že etnika jsou v rámci společnosti umístěna na nějakém místě ve společenském žebříčku, není možné z daného etnika automaticky odvodit, jaký mají společenský status. Studium společenských žebříčků (příslušnosti ke *třídám*) se věnují např. Marx nebo Weber. Zatímco Marxova teorie tvrdí, že existují tři základní třídy a že časem, se pracující (tedy ta nejnižší) třída vzbouří a povstane proti svým utlačovatelům, Weberova teorie zastává rozdělování členů společnosti na základě odlišností jako jsou příjem, vzdělání, složitost práce apod. a rozděluje je do skupin na základě těchto kritérií. Obě teorie jsou odlišné, nicméně shodně rozdělují společnost na skupiny. Z etnického hlediska ovšem nelze hovořit o stratifikaci na základě majetku. Etnické vztahy se obejdou bez jakéhokoliv „škatulkování“. Existují sice případy, kdy se rozdíly mezi etnicitou a třídou stírají, etnická příslušnost může být vázána na sociální status a příjem, stejně jako společenské postavení může být vázáno na příslušnost k určitému etniku, nicméně tyto dva termíny nejsou totožné a tento fakt by měl při studiích zohledňován (Eriksen, 2010, s. 10).

Je důležité nespojovat termín „etnikum“ s rasou. Dle Cavalli-Sforzy je totiž téměř nemožné napevno stanovit hranice, oddělující od sebe jednotlivé rasy. Důvodem je vzájemné promíchávání populace z různých částí světa. Dalším argumentem, podporujícím toto tvrzení, je skutečnost, že lidské vlastnosti a jejich podoba je podmíněna tolika vnějšími i vnitřními vlivy (biologickými, socio-ekonomickými atd.), že uvnitř jedné „rasové“ skupiny lidí je více rozdílů, než mezi dvěma odlišnými skupinami (Cavalli-Sforza, 1994, s. 24).

Dále je nutné uvést fakt, že ke zdůvodnění kulturních variací v dnešní době již nestačí vysvětlení, že se jedná o dědičné faktory. Dle některých teorií se lidské vlastnosti univrezálně dědí a případné změny jsou dílem jedince samotného, ne společenského působení,

ní, kterému je vystaven. Tato teorie je považována za nepřesnou a je na ní postavena např. ideologie rasismu, který předpokládá, že v rámci jedné „rasy“ jsou děděny všechny lidské charakteristiky a dílem toho, nutno dodat, že zcela mylně, lze některé rasy považovat za nadřazené jiným. Vědci zabývající se otázkami rozdílů mezi rasami by měli

mít na paměti, že rasové rozdíly jsou společenský konstrukt a měli by se spíše zaměřit na důvod vzniku takovýchto teorií, než se je snažit potvrdit. V případě, že by se vlivní představitelé imaginárního státu rozhodli, že zrzaví lidé mají odlišné dědičné vlastnosti, a v případě, že by tato teorie získala větší společenský význam, vznikly by stejně tak *institute pro výzkum zrzavých lidí*. Z toho vyplývá, že považovat rozdíly mezi rasami za dědičné je zavádějící (Eriksen, 2010, s. 6).

Podle Eriksena se jedná o podobu společenské identity, která lidi řadí do kategorií (Eriksen, 2010, s. 7). Jak již bylo řečeno, jde o subjektivní vnitřní pocit jedince, jeho povědomí o tom, že patří do nějaké skupiny. Zároveň jde i o prvky pozorovatelné zvnějšku jinými lidmi patřícími do jiných etnik. V mnoha případech nemusí dojít ke shodě mezi jedincem a vnějšími pozorovateli, tedy jedinec se může považovat za příslušníka jiného etnika, než za jakého ho považují „ti druzí“.

V tomto kontextu se objevují dva náhledy na příslušnost k etniku a vnímání této příslušnosti. První koncepce je dualistická, tedy připouští pouze dvě varianty. Buď je jedinec příslušníkem jedné etnické skupiny, nebo druhé. Neexistují jiné varianty. Tato koncepce byla obzvláště silně vnímána např. při rozpadu Sovětského svazu, kdy bylo nutné ujasnit si, kým se daná osoba cítí být. Druhá koncepce naopak usiluje o co největší diverzitu, která tvoří společné kulturní hodnoty. Jedná se o *multikulturalitu*, která usiluje o spojení minoritních a majoritních složek společnosti a která se nesnaží *ty druhé* vyloučit, nýbrž integrovat dle principů rovnosti a vzájemnosti. Tento *kulturní pluralismus* je dle Šatavy nejpravděpodobnější cesta, kterou se lidská společnost v budoucnu vydá. Přináší to s sebo ovšem i negativa, jako je vymizení etnicky různorodé společnosti a v případě, že by nějaké etnikum stálo o vymezení se vůči většině, díky tomuto trendu se z něj stane spíše koníček. Zájem o jazyk, kulturu, zvyky a tradice bude spíše ze zajímavosti, než z nějakého pocitu sounáležitosti k danému etniku (Šatava, 2013, s. 24-26).

Vždy je důležité uvědomit si, že etnika jsou vždy v nějakém vzájemném mezilidském kontaktu s ostatními lidmi. Nelze hovořit o izolovaných etnikách. „*To by bylo asi tak absurdní, jako tvrdit, že lze tleskat jen jednou rukou.*“. Svým způsobem jsou tyto etnika definovány právě kontaktem s ostatními. Lze tvrdit, že etnikum se vymezuje na základě toho, co není, tedy vždy ve vztahu s členy ostatních etnických skupin (Bateson, 1979, s. 78).

Jak se bude náhled na etnicitu s postupem času měnit je obtížné odhadovat. Etnicita bývá spojována zejména s jazykem a na tomto poli lze do budoucna očekávat určitou ztrátu jazykové diverzity. Malá etnika, žijící v podstatě v enklávách, pravděpodobně v budoucnosti podlehnou tlaku majority a budou postupně zanikat (např. Galicijci ve Španělsku a na severu Portugalska). Je to způsobeno tím, že dané minoritní jazyky nejsou (nebo jen zřídka) vyučovány ve školách a předávají se pouze ústně. Vzhledem ke globalizaci společnosti se přestanou mladé generace snažit zachovat si vlastní řeč a tato bude pohlcena dominantně postaveným jazykem. Další otázka vyvstává v problematice různorodosti společnosti, jelikož Západní svět se cítí ohrožen v důsledku teroristických útoků, není zcela jasné, jak moc se bude většinová společnost přiklánět k pluralitní společnosti. Spodoba etnických skupin bude pravděpodobně na celém světě neustále pokračovat i navzdory výjimkám, kdy se některým hnutím podaří založit vlastní státní útvar, např. odtržením od původního státu. Bohužel v tomto vědním odvětví je nemožné předvídat, nicméně je zajímavé sledovat jednotlivé proměny a zkoumat, kam se společnost vyvíjí (Šatava, 2013, s. 29).

4.3 Menšina

Dle platného českého zákona 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je přesná definice tato:

„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.

Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.“ (Platná legislativa dostupná z www.vlada.cz).

Stejně jako tomu bylo v předchozích kapitolách, ani v tomto případě není možné nalezt jednoznačnou definici pojmu *menšina*. Většina autorů ji definuje jako menší části velkých společenství na daném území. Podle Giddense (1999) se jedná o důsledek exkluze odlišujících se jedinců z většiny. Další charakteristikou je, že příslušníci menšin nemají na výběr a tato příslušnost je u nich dána narozením do minoritní skupiny.

Menšiny se rozdělují na *národnostní, etnické, jazykové a rasové*. Jedná se zejména o takové skupiny lidí, které nežijí na vlastním teritoriu a působí na území jiných států, se kterými nesdílí stejné sociální a etnografické znaky (Průcha, 2004, s. 15). Leoš Šatava však konstatuje, že současné literární zdroje užívají místo termínu *národnostní menšina* raději termín *etnikum*. Dle Šatavy (Šatava, 2009, s. 33) je toto označení lepší například z důvodu neutrality a lepšího obecného použití, jelikož termín *menšina* může v některých případech evokovat negativní význam. Šatava dělí etnické menšiny do čtyř následujících kategorií:

- 1) Etnika bez vlastního území, tedy skupiny, které se utvořily na území určitého státu nebo států, a které jsou spojovány na základě vlastního pocitu sounáležitosti. Příkladem mohou být Galicijci v Portugalsku, kteří jsou sice součástí celé země, vnitřně však pocítují odlišnost od majoritní společnosti a tím se cítí spojeni.

- 2) Skupiny, které se utvářejí na území jiné, než mateřské země a které jsou etnicky homogenní. Zde lze za příklad uvést Vietnamce v České republice, kteří zde vytvářejí uzavřené skupiny a příliš se neintegrují do majoritní společnosti.
- 3) Společenství vytvořená na základě etnické sounáležitosti, které nemají některé znaky tradičních národů, kterými mohou být např. standardizovaný jazyk. Do této kategorie spadají Romové na území České republiky.
- 4) Další příklady, které nelze zařadit do žádné z kategorií, nicméně patří do prostoru mezi etnicitou a etnografickou skupinou. Často do této kategorie spadají různé náboženské skupiny.

Národnostní menšinu lze tedy chápat jako skupinu obyvatel, kteří pocházejí ze stejné země a v dané zemi nepatří k většině.

4.4 Vnímání menšin

Důležitým aspektem je samotné vnímání menšin většinovou českou společností. Tuto problematiku nelze popsat jednoduše a jednou větou, jelikož úhlů pohledu je bezpočet, bude tedy představen alespoň obecný náhled z hlediska většinové společnosti. Základní a na první pohled viditelnou charakteristikou je vzhled, který zahrnuje nejen barvu pleti, ale i obličejové rysy, vlasy apod. Tyto aspekty jsou projevem adaptace na vnější prostředí, ze kterého jedinec pochází. Nezřídka jsou však považovány za něco, co jedince odlišuje od většiny, je *jinyý*, a tím pádem není považován za rovného, což je samozřejmě předsudek, nezaložený na žádném objektivním důvodu. Zároveň existují i menšiny, které nejsou na první pohled rozeznatelné od většiny, ovšem v jejich životě hraje roli např. náboženství, či odlišný způsob života a tím se opět jedná o jedince odlišujícího se od majority.

Členové menšin se často stýkají výhradně s členy stejné menšiny a tím se ještě prohlubuje příslovečná propast mezi majoritou a danou minoritou. Často jsou vykázáni na okraj společnosti kvůli nepochopení ze strany většiny a kvůli jejich neochotě se s *těmi druhými* spolčovat. Toto vše se může odrazit na obrazu menšiny, který je z velké části tvořen médií, nicméně nutno dodat, že to není jediný způsob, kterým se menšiny do povědomí většinové společnosti dostávají.

Pocit příslušnosti k určité skupině osob na základě podobnosti, tedy subjektivní pocit určitého *my* popisuje Calhoun, kdy přirovnává tuto dvojakost *my* a *oni* k okrajům propasti. Ve společnosti existuje spousta těchto příslovečných propastí, které se liší vzdáleností mezi okraji, nicméně důležité je, že vždy musí opačná strana existovat, tedy že není žádné *my* bez *oni*. Existence tohoto opačného pólu je stěžejní pro utváření vlastní identity, kdy i vymezování oproti někomu jinému napomáhá vytvořit vlastní jedinečnost (Calhoun, 1994, s. 25).

Barth tvrdí, že právě zmiňovaná protistrana, tedy *oni* je tím prvkem, který určuje, jací jsme *my*. Oba prvky jsou společenskými konstrukty a samotná realita je utvářena na základě vzájemného společenského působení. Dle Bartha je důležitější udržovat kontakt s *těmi druhými* ve společnosti, dokonce důležitější, než upevňování vlastních tradic a zvyků, které do jisté míry také napomáhají identitu tvořit (Barth, 1969, s 17).

Benedict Anderson tvrdí, že pocit sounáležitosti k určité skupině je utvářen navzdory tomu, že se členové dané skupiny nikdy nemuseli setkat. Zároveň jsou tyto představy společenství utvářena skrze média. Pokud zacílí na určitou skupinu obyvatel a za pomoci generalizace z nich uměle vytvoří skupinu, mohou se tak členové začít sami identifikovat. Další způsob je použití obrázků, kdy média využívají specifického obrazového materiálu, příjemci těchto médií si vyberou takový, se kterým se nejvíce identifikují a tím se utvářejí další specifické skupiny, ale ne na základě vlastní volby, nýbrž na základě výběru z toho, co je předkládáno (Anderson, 1983, s. 54).

4.5 Menšiny v České republice

V současné době na území České republiky existuje 14 oficiálně uznaných národnostních menšin: slovenská, německá, polská, ruská, romská, ukrajinská, srbská, řecká, rusínská, maďarská, chorvatská, bulharská a od roku 2013 také běloruská a vietnamská. Tato práce se zaměří pouze na romskou, vietnamskou a ukrajinskou. Důvodem je to, že se jedná o menšiny, které mají na území České republiky největší zastoupení. Nutno podotknout, že slovenská menšina rovněž tvoří nezanedbatelnou část populace, nicméně autor práce se rozhodl nerozlišovat mezi Čechy a Slováky, jelikož rozdíly mezi nimi jsou nepatrné a pro potřeby této práce by slovenská menšina neposloužila. Přehled oficiálně uznaných národnostních menšin a jejich zastoupení na území České republiky je zobrazen v grafu níže.

Graf 1 – Státem uznávané nár. menšiny v roce 2015

Zdroj: ČSÚ

Jak již bylo naznačeno, tato práce se zaměří na tři nejvíce zastoupené národnostní menšiny na našem území. Bude stručně popsán způsob, jakým se daná menšina do České republiky dostala a bude také naznačeno, jak je vnímána veřejností. V analytické části bude popsán mediální obraz jednotlivých menšin.

4.6 Stereotypizace

Stereotyp je označení pro přílišné zjednodušení náhledu nebo postoje k určité skupině nebo individuálním osobám. Stereotyp ovlivňuje pohled na původní skupinu či jednotlivce tím, že se jednoduše zaměřuje na určité prvky a zároveň je i nadsazuje, díky čemuž jej lze snadno identifikovat. Nejčastěji jsou stereotypy spjaty se společenskými, etnickými nebo národnostními skupinami (Velký sociologický slovník, 1996, s. 430).

Tento jev bývá spojen s hledáním viníků. Pokud mají lidé na něco vztek nebo potřebují označit někoho za odpovědného za vlastní nespokojenost či neštěstí, často se uchylují právě ke stereotypizaci (Giddens, 1999, s. 453). Tento termín byl ve společenských vědách poprvé užit W. Lippmannem, který tvrdí, že lidé potřebují složitý svět nějakým způsobem učinit jednodušším a to právě prostřednictvím stereotypů. Dále pak poukazuje na to, že stereotypy jsou vytvářeny nejčastěji majoritou a směřují proti menšinovým skupinám lidí. Tento jev se ve společnosti předává mezi generacemi a většinou si ho daný jedinec vštípí ještě předtím, než se s daným jevem vůbec setká. Lippmann dělí stereotypy dle funkcí. První funkce napomáhá utřídit skutečnost do jednoduššího a lépe srozumitelného obrazu. Druhá funkce hovoří o zjednodušování pomocí zkratů, které jsou jakýmsi pojítkem mezi konceptem dané věci a jejím smyslem. Jak již bylo zmíněno výše, stereotypy se zároveň používají k poukazování na reálné skutečnosti. Čtvrtou funkcí je užívání stereotypů k vyslovení vlastního názoru nebo stanoviska (Lippmann, 1997, s. 96).

4.7 Média

Média¹ lze považovat za prostředek komunikace mezi lidmi, tedy to, co tuto komunikaci umožňuje (Jirák; Köppllová, 2013, s. 18). Pro potřeby této práce je nutné vysvětlit tento pojem, jelikož práce se zabývá mediálním obsahem českých periodik. Dělení médií proběhne na základě jednotlivých komunikačních kanálů na *tištěná média*, *vysílaná média*, *nová média*, *masmédia*.

4.7.1 Tištěná média

O těchto médiích hovoříme od vynálezu knihtisu a jedná se o nejstarší způsob šíření myšlenek mezi širokou veřejností (Pospíšil, Závodná, 2009, s. 38). Před knihtiskem se knihy opisovaly ručně a ne vždy bylo zřejmé, jak autor danou problematiku pochopil a interpretoval (Blažek, 1998, s. 255). Vynález knihtisku pochopitelně sehrál zásadní úlohu ve vývoji tohoto média, jelikož se již nejednalo o tak vzácný zdroj, jako za dob ručního opisování. Samotný obsah se postupně měnil a stával se přístupnějším i pro jedince, kteří nebyli studovaní. Kniha byla též využívána pro náboženské účely a ve středověku byla důležitou součástí celosvětové kultury (McQuail, 1999, s. 33).

Od doby, co byl vynalezen knihtisk, došlo k vzestupu novin jak je známe dnes, tedy komunikačním kanálem ke sdílení nových myšlenek, názorů a vědomostí. Velmi rychle se tisk dostal na takovou úroveň, že bylo pohodlně možné pokrýt stále rostoucí poptávku po novinách. Velkým tématem byla i otázka gramotnosti, která se postupem času neustále zvyšovala a noviny tomu velice napomáhaly. Zároveň se zpřístupnily i chudším vrstvám, které si je mohly dovolit a s vydáváním tiskovin přišla i atraktivní možnost si tím vydělat (Jirák; Mičienka, 2007, s. 20).

Zda je daná tiskovina úspěšná, se hodnotí zejména skrze tržby. Pro vydavatelství je to důvodem, proč pokračovat v činnosti. Tržby a zisky plynou z prodeje, nicméně noviny často nabízejí i prostor pro reklamu, z čehož plyne dodatečný zisk. Noviny vycházejí v různých intervalech: denně, ob den, každý týden, každé dva týdny, každý měsíc a existují rovněž takzvané občasníky, které vycházejí, jak název napovídá, pouze občas. Tisk může pokrývat různě velké území, od lokálních novin po mezinárodní periodika. Pokud se redakce tiskoviny snaží o objektivitu a serióznost, nazývá se *seriózní*, pokud se jedná

¹ Z latinského *medium*, tedy *nacházející se uprostřed*.

o obsah bez seriózních prvků, orientovaný spíše na informace ze společenského dění, jedná se o *bulvár*.

Tištěné noviny, zejména deníky, jsou svázány tzv. *uzávěrkou*, tedy termínem, do kterého musí být veškerý obsah připraven na odeslání do tisku. Důležité je to z toho důvodu, že zpracované informace musí být pokud možno co nejaktuálnější. Je tím určena konkurenceschopnost daného vydavatelství, navíc v době internetu, kdy tištěná média postupně pozbývají na atraktivitě, je stěžejní, aby články nebyly zastaralé. Dalším aspektem je samotný tisk novin, což je záležitost, která zabere nějakou dobu, se kterou se musí počítat, aby mohly být noviny odeslány co nejdříve do prodeje (Ftorek, 2006, s. 116).

Jak již bylo naznačeno, zájem o noviny a ostatní papírová (tedy ne digitální) periodika postupně upadá. Je to způsobeno rozvojem technologií, které uživatelům umožňují mít čerstvé zprávy k dispozici prakticky ihned, stačí vytáhnout z kapsy mobilní telefon. Takzvaný *začarovaný kruh* se uzavírá i v důsledku toho, že finanční výnosy z prodeje novin postupně klesají, tím se snižuje atraktivita placených inzerátů v nich, redakce potřebují snížit platy pracovníků, což se pochopitelně odrazí na samotné kvalitě tiskoviny. Současný čtenář, dle názoru autora, na tištěné noviny ještě nezanevře, nicméně postupem času dojde k nahrazení papírových novin těmi internetovými.

S tímto názorem se ztotožňuje i Jirák a Wolák, kteří jsou rovněž optimističtí ve věci „přežití“ tištěných periodik, nicméně musí dojít k adaptaci na nové trendy a nové způsoby šíření informací. Faktem ovšem zůstává, že pokrok nelze zastavit a nástup digitálního světa nelze nikterak zastavit ani zpomalit. Jediné, co lze dělat, je se na něj připravit (Jirák, Wolák, 2007, s. 121).

4.7.2 Média vysílaná

Tato média využívají k přenosu signál, který uživatel musí na svém koncovém zařízení zachytit. Toto zařízení signál dekóduje na původně vysílanou zprávu, která může mít vizuální, akustický nebo vizuálně-akustický charakter. Patří sem zejména *telegraf*, *rozhlas* a *televize* (Reiffová, I. a kol., 2004, s. 135).

4.7.3 Média nová

V tomto případě jsou k přenosu informací využívány počítačové/digitální technologie. Rovněž zde člověk nepracuje s informací samotnou, ale potřebuje „prostředníka“, tedy počítač. V tomto případě se za pojem „počítač“ bude považovat i např. telefon. Musí však jít o zařízení, které je schopno dekodovat binární kód a převést jej na člověku srozumitelné informace (Reiffová, I. a kol., 2004, s. 134).

4.7.4 Masmédia

Média mají za úkol šířit mezi lidmi názory a informace. Způsobů je několik, může se jednat o obrazový, zvukový či psaný projev. Vzhledem ke globalizaci společnosti a zkracování vzdálenosti mezi lidmi prostřednictvím moderních technologií je v současné době termínem „média“ myšleno totéž, co bylo původně myšleno termínem „masmédia“ (Giles, 2012, s. 14).

Tato média tvoří důležitou součást průběhu dospívání dnešní mládeže. Společenský kontakt se často odvozuje od dění v masmédiích, ten kdo je nesleduje, nezapadá do moderní společnosti svých vrstevníků. Celkový osobnostní rozvoj je z určité části řízen masmédií, což ne vždy znamená pozitivum. Součástí některých zpráv může být skrytý obsah, který může působit na rozvoj jedince nepříznivým způsobem. Toto bylo v minulosti předmětem mnoha šetření, nicméně nejedná se o otázku, na kterou lze nalézt jednoduchou odpověď (Jiráček, J., Wolák, R., 2007, s. 6).

5 Praktická část

V této části bude analyzováno, jakým způsobem byly vyobrazovány národnostní menšiny v českých médiích. Použitá technika sběru dat byla zvolena obsahová analýza, která má za úkol odhalit míru objektivitu daného média.

Články o etnických menšinách často obsahují prvky, způsobující mezi lidmi paniku. Daný jedinec je zobrazován jako zdroj jakéhosi nebezpečí pro místní. Staví se zde do opozice výše zmiňované „my“, kam spadají naše kultura a tradice (i když mnohdy se nejedná o tradice původní, přičemž horliví zastánci těchto tradic o jejich původu nevědí nic), a „oni“, tedy potenciální násilníci, kriminálníci a nebezpečná individua. Toto jsou indikátory, podle kterých bude vyhodnocována konečná podoba mediálního obrazu migrantů a národnostních menšin. Důležitá je také objektivita, která je často patrná z pouhého nadpisu, ze kterého lze mnohdy vycítit, jaký má autor na danou menšinu názor.

Jak již bylo zmíněno, média jsou nevyhnutelně vázána zájmem recipientů, kteří musí být ochotni dané médium sledovat. S tím se pojí snaha přinést něco nového, zajímavého, čerstvého, co čtenáře zaujme a zajistí velký prodej. Tato snaha však přináší velké nebezpečí, tedy občasné dezinformace, které sice napomohou vzrůstu prodeje, ale zapříčiní šíření ne úplně pravdivých, nebo zcela nepravdivých informací. Tyto zprávy se často zaměřují na národnostní menšiny a tím přispívají k celospolečenskému vnímání dané menšiny. Dalším problémem je mediální zobecňování obsahu a jeho vztahování na celou populaci daného etnika. Často jsou etnické menšiny vyobrazovány v negativním světle, protože, jak již bylo zmíněno, zvyšují se tím prodeje a běžného čtenáře zajímají spíše konflikty a negativní fakta spojená s nezaměstnaností a kriminalitou apod.

Se zajímavým poznatkem přišel J. Trebbe, který provedl výzkum migrantů a jejich vnímání veřejností. Tento výzkum ukazuje, že mediální obraz migranta je lepší, pokud pochází z kulturně a zeměpisně blízké země (Trebbe 2011: 424). V případě České republiky by se tedy jednalo o rozdíl ve vyobrazování migrantů např. z Polska a z Tádžikistánu, kdy polský migrant by byl vnímán lépe a méně jako hrozba, než migrant tádžický, jehož země je velice odlišná od České republiky, a který je navíc ještě muslimem žijícím podle úplně jiných pravidel a životních standardů.

Cílem této části práce je zjistit, jaký vztah mají česká média k národnostním menšinám, tedy jaký je přibližný podíl mezi *kladně*, *neutrálně* a *negativně* tónovanými zprávami. Články budou zařazeny vždy do jedné ze jmenovaných kategorií a bude provedeno srovnání s články spadajícími do ostatních dvou kategorií. Dále bude sledováno, zdali se v kontextu článků o migrantech a menšinách objevují rasově orientované předsudky a xenofobie, které by mohly mít vliv na čtenáře a jaká je míra objektivity a snaha vysvětlit daný problém se všemi svými důsledky.

V práci bude zkoumán tisk vycházející v České republice. Zvolená periodika patří mezi nejčtenější, na základě toho byla vybrána. Autorem zvolená periodika jsou MF Dnes, coby zástupce seriózního tisku a deník Blesk, coby zástupce bulvárního tisku. Internetové články nebudou brány v potaz, jelikož na vkládání obsahu na internet nemusí být dotyčný nutně žurnalistou, což by zkreslovalo výsledek výzkumu, kdy je v šetření objektivita médií a způsob nahlížení na problematiku menšin.

Výběr sledovaných menšin probíhal na základě podobných kritérií, jako výběr periodik, tedy na základě kvantity. Mezi nejhojněji zastoupené menšiny patří Ukrajinci, Romové a Vietnamci, proto se práce zaměří právě na ně. Slovenská menšina nebude pro absenci rozdílů, snad kromě jazyka, v práci zahrnuta. Zároveň je autor práce přesvědčen, že tři zvolené menšiny patří mezi nejdiskutovanější u nás. Zkoumané období bude mezi od 1.1.2011 do 31.12.2016.

5.1 Charakteristika zpracovaných médií

Mladá Fronta DNES

Patří mezi nejprodávanější tuzemské deníky, vyskytuje se i v regionálních mutacích. Je vydáván od roku 1990 Je považována spíše za seriózní tisk, nicméně od doby, kdy přešla společnost Mafra, která deník vlastní, pod Andreje Babiše, je deníku vytýkána zaujatost a úmyslné vynechávání některých informací, které by mohly poškodit zainteresované osoby. V roce 2003 byla deníku udělena cena Bludný balvan od Českého klubu skeptiků Sisyfos za šíření dezinformací a propagaci alternativní medicíny (Sisyfos, 2003).

Deník Blesk

Deník Blesk je v současné době nejčtenějším deníkem v České republice. Vydáván je od roku 1992 a lze tvrdit že se jedná o průkopnické periodikum, jelikož bylo jedno z prvních ve své kategorii. Toto periodikum lze označit za bulvární, zaměření článků je orientováno na život celebrit, senzace a společenské dění. Do portfolia společnosti patří další pravidelně vydávané magazíny, jako např. Blesk pro ženy, nebo Blesk zdraví. V roce 2011 byly vytvořeny newsroomy spravující internetový portál blesk.cz.

5.2 Charakteristika tématických okruhů

Vzhledem k tomu, že práce má za cíl zjistit, jakým způsobem se média staví k problematice minorit, je třeba stanovit na základě čeho bude obsah posuzován. Byly zmíněny tři pohledy na otázku národnostních menšin v mediálním obsahu, tedy *pozitivní*, *neutrální* a *negativní*.

Do kategorie *negativně* laděných budou zařazovány články, obsahující témata týkající se kriminality obecně (krádeže, výtržnictví, drogy, násilí, nelegálního pobytu, nelegálního zaměstnání apod.), zneužívání sociálních dávek, nízké úrovně vzdělanosti, spory se sousedy, agresivita, verbální napadání, stížnosti ze strany majority, ničení majetku apod.

Do kategorie *pozitivně* laděných budou zařazeny takové články, které budou obsahovat např. pomoc druhým, vliv na veřejné blaho, témata spojená s odstraněním diskriminace, sportovní výkony, rozmanité kulturní zvyklosti, které prospívají veřejnému blahu a napomáhají integraci s majoritou apod.

Do kategorie *neutrálního* obsahu budou zařazeny takové články, které nespádají ani do jedné z předchozích kategorií a u kterých autor práce uzná, že nemají ani pozitivní ani negativní nádech a neovlivňují žádným způsobem názor čtenáře. Bude se jednat zejména o informativní články, kdy autor bude bez jakéhokoliv zabarvení pouze informovat např. o počtu členů dané menšiny k danému datu na území ČR.

5.3 Mediální obraz Romů ve vybraných tiskovinách

Navzdory tomu, že v současné době nemají Romové vlastní stát, odborníci se shodují na tom, že jejich původní vlastí je Indie. Z té emigrovali a jako nejpravděpodobnější důvod se uvádí obživa. Tato migrace nelze přesně označit datem, jelikož se jednalo o proces, který trval několik set let a počas kterého se Romové dostali do téměř celého světa. Tento argument je podpořem mimo jiné tím, že ze studia Romštiny vyplývá, že v sobě obsahuje převzatá slova ze 13 jazyků (Říčan, 1998, s. 16).

Romové jsou tedy součástí celosvětové kultury od nepaměti. V průběhu historie se však tento národ netěšil velké oblíbenosti. Např. v období druhé sv. války byli Romové jedna z nejpronásledovanějších skupin. Nacisté označovali otázku romského etnika jako „potírání cikánského zlořádu“, není tedy třeba zdůrazňovat, jakým způsobem s Romy bylo zacházeno. Nucené přesídlování a deportace do táborů nebyly nikterak výjimečné (Nečas, 1995, s. 34).

Situace pro Romy za vlády komunismu byla sice o něco lepší, než za druhé sv. války, nicméně nejednalo se o žádné markantní zlepšení. Romům bylo stále odpíráno právo na prosazování vlastní kultury, ovšem alespoň jim bylo umožněno (dokonce bylo vyžadováno) zapojení se do pracovního procesu a dětem bylo umožněno chodit do školy. Sociokulturní kontrast mezi majoritou a Romským etnikem se však nadále prohluboval (Říčan, 1998, s. 29).

Po roce 1989 se snahy o kontrolu života menšin společnosti jako takové uvolnily a nastalo období svobody, kdy se každý stal strůjcem svého vlastního štěstí. Romy, kteří nebyli zvyklí na takovou míru soběstačnosti zaskočila nenadálá nezaměstnanost, nelibost majoritní společnosti a v neposlední řadě také špatný mediální obraz, který způsobil, že na Romské etnikum je nahlíženo jako na tzv. „nepřizpůsobivé“. Média totiž přestala být vázána režimem, který požadoval, aby se o Romech nepsalo v negativním světle kvůli tomu, aby nevyšla na světlo neschopnost se s integrací Romů vypořádat. Nově začala být hybnou silou potřeba prodávat co nejvíce výtisků a tím pádem psát o věcech, které jsou obecně platné, jako např. že Romové jsou líní a uchylují se ke kriminalitě (Gabal, 1999, s. 70).

5.3.1 Předchozí výzkum

Z předchozích výzkumů je patrné, že mediální obraz Romů nebyl v České republice nikterak kladný. Většinou média informovaly o tomto etniku v souvislosti s páchanou trestnou činností, případně v souvislosti s problémy se začleňováním do majoritní společnosti. Informací poskytuje například každoročně vypracovávaná zpráva o stavu romské menšiny Úřadu vlády České republiky. Tato zpráva je vypracována za účelem zlepšení situace mezi majoritou a tímto etnikem, jelikož dle této zprávy jsou Romové nejméně sympaticky vnímanou menšinou v České republice. Je to způsobeno mimo jiné i tím, že v médiích je romské etnikum užíváno jako součást samotných titulků, což ovlivňuje čtenáře a zanechává negativní dojem pokaždé, když se někde objeví zmínka o Romech, jelikož čtenář si asociuje toto etnikum s kriminalitou.

Kvůli událostem ze Šluknovska, kdy v této oblasti probíhaly etnicky motivované demonstrace proti Romům, a údajnému napadení patnáctiletého chlapce v Břeclavi, kdy se nakonec ukázalo, že si celý incident vymyslel, byla vypracována *Analýza mediálního obrazu Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012*. Zadavatelem byla Agentura pro sociální začleňování a tento dokument vznikl za účelem zjištění, jak česká média zobrazují Romy a proč tomu tak je, dále rozkrýt nejčastější témata, se kterými jsou Romové v českých médiích spojováni. Rozmezí bylo vytyčeno právě zmiňovanou situací na Šluknovsku a fiktivním napadením breclavského mladíka.

Výsledky analýzy potvrdily výše zmiňované, tedy že o Romech je v médiích psáno jako o původcích trestné činnosti. Dále byly vyobrazovány obavy ze strany majority ohledně soužití Romy, které je podle nich přinejlepším složité. Takto tónované zpravodajství nikterak nepřispělo ke snášenlivosti mezi Romy a majoritní společností, právě naopak. Dle autorů analýzy je rovněž problém přehnané užívání etnické příslušnosti při popisu aktérů jednotlivých konfliktů. Nebylo výjimkou, že se v nadpisu článků objevovaly spojení jako „romský pachatel“, nebo „pachatel romského původu“, přičemž je nemyslitelné, aby se v článcích psalo o „českém pachateli“. Dle autorů analýzy jde tento trend odstanit jen velmi těžko, nicméně jeden ze způsobů by mohlo být podporování neutrálně a pozitivně laděných článků, které by mohly utvořit protiváhu k převládající tendenci informovat o Romech automaticky v negativním duchu.

5.3.2 Vlastní výzkum mediálního obrazu Romů

Jak již bylo uvedeno, články, které se týkají tématu budou v práci rozděleny do kategorií *Negativní*, *Pozitivní* a *Neutrální*. Zároveň bude kapitola rozdělena na deník Blesk a MF Dnes.

Blesk

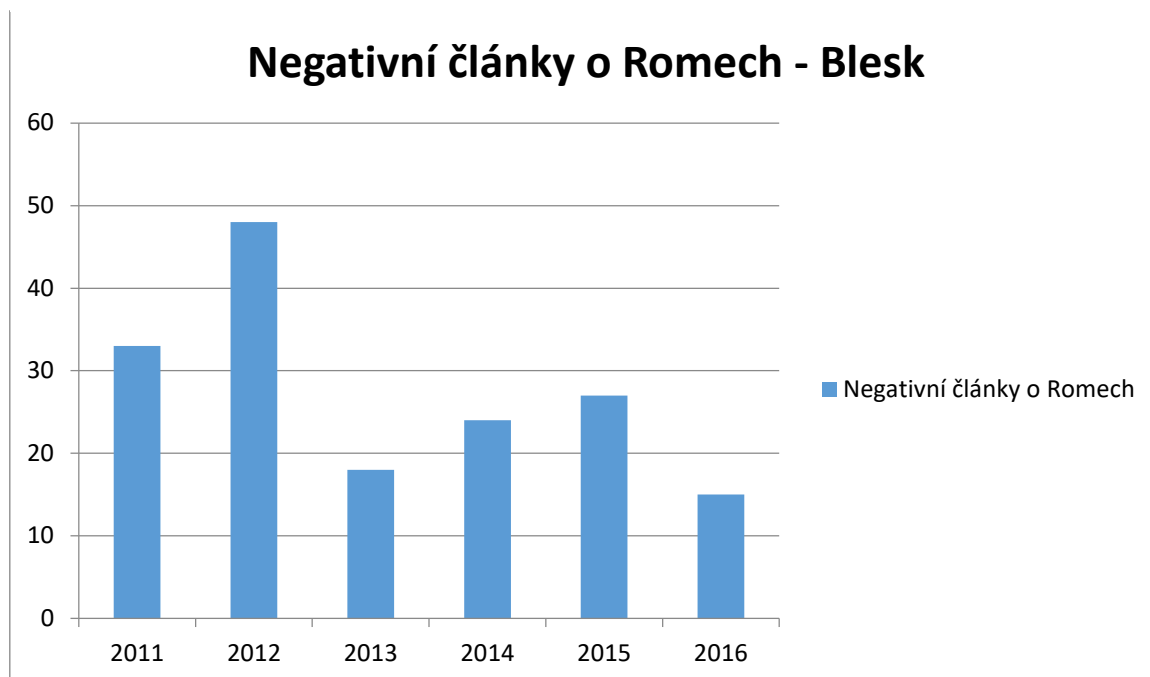
V rámci výzkumu bylo dle klíčových slov ve vybraných denících dohledáno 621 článků týkajících se Romů. Z tohoto počtu bylo vyselektováno 267 článků, které jsou opravdu spjaté s romským etnikem na území České republiky. Jak již bylo řečeno, články byly rozděleny dle celkového vyznění do podkategorií. První část tedy bude věnována *negativně* laděným článkům.

Z celkového počtu bylo 165 článků v *negativním* vyznění. Převládaly články o Romech jakožto pachatelích trestné činnosti, hojně zastoupeny byly také zprávy zabývající se problémy spojenými se sousedstvím s Romy. Nejvíce takových článků bylo z období mezi lety 2011 a 2012 kdy probíhaly nepokoje na severu ČR. Po těchto událostech se zájem snížil a bulvární média se věnovala tradičním tématům ze životů českých celebrit a později tedy zhruba od roku 2014 migrační krizí a „nebezpečí“ invaze z muslimských států.

V případě článků v Blesku se nejedná o informace podložené terénním výzkumem ani velkým množstvím faktů. Často se články zakládají na výpovědích „svědků“, kdy je velice diskutabilní, zdali jsou použité zdroje v souladu s novinářskou etikou. Takové články cílí pouze na co největší zisky z prodeje a vyvolání senzace, přičemž pravdivost a korektnost informací je druhotná.

Z uvedených informací je tedy patrné, že deník Blesk se příliš nesnaží o co nejobjektivnější popis reality. Popisují se v něm výhradně události, u kterých je romská populace v roli pachatelů trestné činnosti a tím je do jisté míry ovlivňována veřejná percepce Romů, kteří jsou v jednom z nejčtenějších periodik popisováni v tomto negativním světle.

Graf 2 – Negativní články o Romech – Blesk

Zdroj: Zpracováno autorem práce

Výše uvedený graf znázorňuje, kolik negativně laděných článků o Romech vyšlo v jednotlivých letech v deníku Blesk. Jak již bylo zmíněno, události ze Šluknovska vyvolaly ochotu bulvárního tisku informovat o Romech v negativním světle. Autor práce se domnívá, že je to zejména z důvodu snahy naklonit si potenciální čtenáře na svou stranu skrze potvrzování jejich původního pohledu na věc, tedy že s Romy se nedá sousedit a pokud v blízkém okolí žijí, bude to nevyhnutelně znamenat potíže. Tento způsob podávání informací velkou mírou ovlivňuje vnímání tohoto etnika veřejností negativním způsobem.

Následující článek pochází z roku 2013 a je ukázkou nadužívání etnicity v textu. Autor několikrát používá etnickou příslušnost pachatelů k popisu událostí, dále v poslední části článku popisují strach strážníka z Romů, přičemž se od čtenáře očekává, že bude s tímto souhlasit.

„DUCHCOV/PRAHA – Jako obrovskou křivdu vnímá vyhazov z práce Jiří L. (51), strážník z Duchcova. Podle nadřizených nepomohl manželům surově napadeným partou opilých Romů. Sám vinu necítí. Chce se soudit. Blesk s ním jako jediný hovořil.

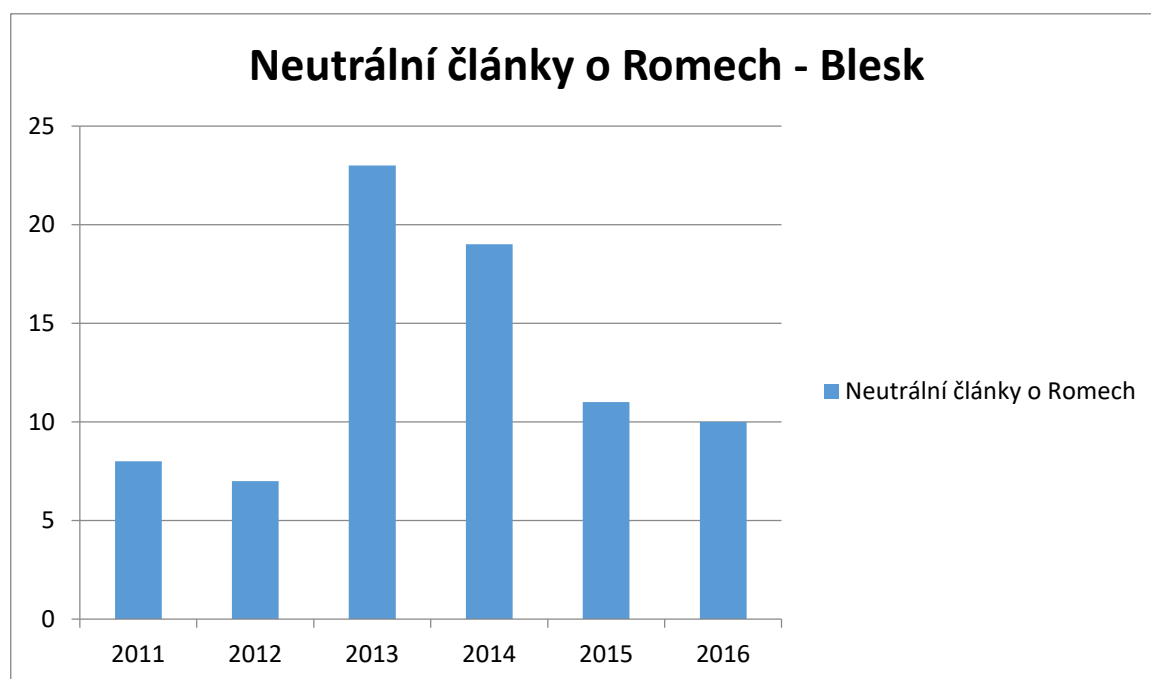
Manžele napadla skupina Romů, když se v noci vraceli domů. Útočili na ně klackem, ženu srazili na zem a kopali do ní. Incident ve městě vyvolal vlnu nepokojů. "Byl jsem na služebně sám. Když jsem viděl, co se na ulici děje, začal jsem to natáčet na

kameru. Bez toho by chyběl důkaz. Romů byla převaha a všichni mně tvrdili, že konflikt vyvolali manželé," řekl Jiří L., který se odmítl fotit.

Dodal, že pak zaslechl nějaké klepání, zřejmě vzadu na okno. Vstal a šel se podívat ven. "Došel jsem až na roh. Služebna plná zbraní zůstala mezitím otevřená. Viděl jsem, jak se další Romové sbíhají ze všech stran. Kdybych mezi ně vletěl, mohli mě odzbrojit a střílet. Sám jsem střílet nemohl, mezi vysokými budovami a v ulici plné lidí je to nebezpečné. Mohl bych se tak sám dopustit protiprávního jednání. Udělal jsem proto jiné opatření, přivolal jsem posily," vysvětlil. Své propuštění, které okamžitě následovalo, vnímá po 20 letech služby jako ponížení a křivdu (Doležal; Ulrichová, 2013, s. 6).“

Další sledovanou kategorií jsou *neutrálně* laděné články. Těch bylo z celkového počtu 78. Tyto články byly pouze informativního charakteru a nebyly nikterak přibarvené ze strany autora. Následující graf zobrazuje počet *neutrálních* článků v jednotlivých letech.

Graf 3 – Neutrální články o Romech - Blesk

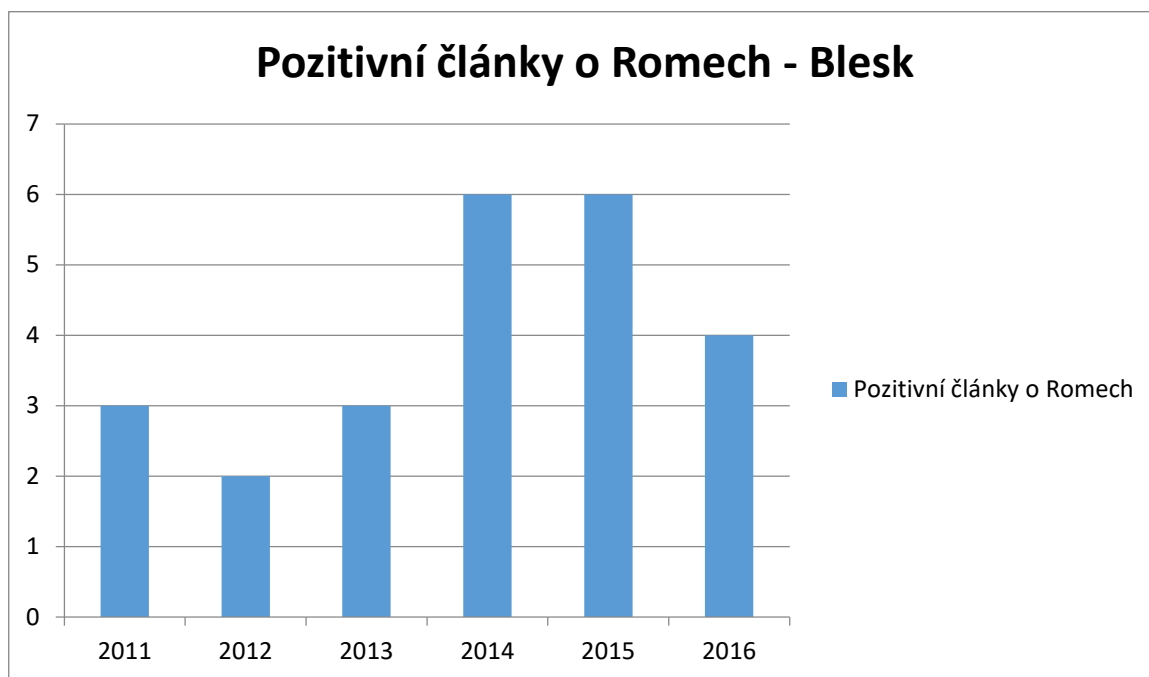
Zdroj: Zpracováno autorem práce

Z grafu je sice patrné, že první dva sledované roky byly na neutrálně laděné články nejslabší, nicméně nutno podotknout, že z tak malého počtu článků ze šestiletého období každá drobná odchylka způsobí v grafu velké výkyvy. Následující ukázka je příkladem neutrálního článku, který tuto menšinu nijak nevyzdvihuje ani nehaní:

„**HRADEC KRÁLOVÉ** – Králem olšských Romů se pro Česko stal v sobotu podnikatel Robert Beneš (52) z Brna. Romové si ho zvolili o víkendu v Hradci Králové. Pili minerálky a kávu, ale po volbě přišel na řadu drahý koňak. "Čekal jsem to. Protikandidáti z Ostravska nepřijeli. Nevím proč. Volba mě zavazuje. Chci dát romské záležitosti do pořádku," prohlásil. Podle jeho slov je zapotřebí vytvořit novou romskou vládu a udělat pořádek v rodinách, aby vše vedlo k lepšímu. "Každá rodina má svého vajdu, který ty problémy zná," řekl. K sobě si chce vzít tři další schopné Romy, aby mu pomáhali ((sč), 2014, s. 5).“

Poslední kategorií jsou *pozitivně* laděné články. Těch bylo oproti předchozím kategoriím nejméně, pouhých 24 článků. To, že tato kategorie má nejmenší zastoupení svým způsobem vypovídá o samotném mediálním obrazu romského etnika. Pouze z tohoto čísla, nebo z poměru jednotlivých kategorií, je patrné, že o Romech se zkrátka příliš pozitivně nepíše.

Graf 4 – Pozitivní články o Romech - Blesk

Zdroj: Zpracováno autorem práce

Tyto články jsou poměrně rovnoměrně rozprostřené sledovaným obdobím. Viditelně vystupují z řady roky 2014 a 2015 ale opět se jedná o 3 články navíc oproti přechozím rokům.

Následující článek vyzdvihuje kvality českého Roma, žijícího ve Spojeném království. Ve článku se nevyskytuje žádná stereotypní poznámka, je soustředěn pouze na popis zásluh tohoto muže. Autor článku zde informoval o jeho romském původu, jelikož to souvisí s důvody, proč emigroval do Spojeného království.

„LONDÝN - Český Rom Petr Torák včera v Londýně převzal Řád britského impéria! Ten mu za práci pro romskou komunitu udělila královna Alžběta II. (89)! V řadách policie působí Torák už několik let. Ve Spojeném království žije od roku 1999, kdy emigroval poté, co jeho rodinu v Liberci opakovaně napadli neonacisté. "Já jsem samozřejmě vděčný Anglii za to, že tady vůbec jsem a jaké tady mám životní možnosti," svěřil se už dříve ČRo Torák, který pracuje a žije se svou rodinou ve městě Peterborough. "Tohle je pro mě něco ohromně cenného a strašně moc si toho cením, nejenom systému monarchie jako takové, ale i všech lidí, kteří mě nominovali a uznali moji práci," dodal ((vk), 2015, s. 4).“

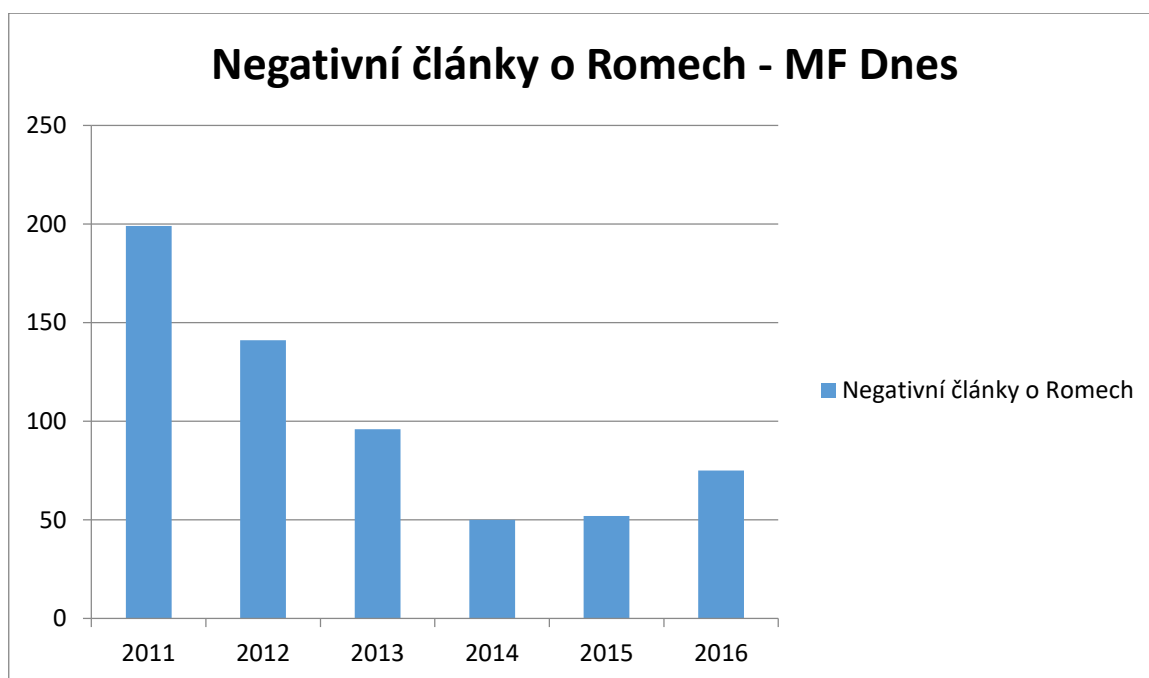
MF Dnes

Z vyhledaného počtu 4473 článků byla provedena selekce těch relevantních a zůstal celkový počet 1431 článků ve sledovaném období. Tyto byly opět rozřazeny do tří kategorií, přičemž první kategorií jsou *negativně* laděné články.

Z celkového počtu bylo celkem 613 článků shledáno jako negativně vyznívající. MF Dnes je zástupcem seriózního tisku, o událostech, kdy Romové byli pachateli kriminálních činností nebo působili výtržnosti apod. informuje tak, že žurnalisté tolik nepoukazují na etnickou příslušost pachatelů jelikož se jedná o přebytečnou informaci, která by v článku nemusela vůbec zaznít.

Stejně jako v případě Blesku, i v MF Dnes bylo nejvíce negativních článků v počátcích sledovaného období, přičemž počet v následujících letech mírně upadal. Bylo již zmíněno, že je to patrně způsobeno událostmi ve Šuknovském výběžku v roce 2011 a o rok později pak fiktivním napadením mladíka. Ve druhé polovině sledovaného období se pozornost médií, a zvláště pak seriózního tisku, přesunula k událostem týkajícím se strachu z uprchlíků (známému z médií jako migrační „krize“), nebo k anexi Krymu Ruskou federací.

Graf 5 – Negativní články o Romech – MF Dnes

Zdroj: Zpracováno autorem práce

Z grafu výše je jasně patrná klesající tendence negativně laděných článků. V jednotlivých letech to bylo 199, 141, 96, 50, 52 a 75. MF Dnes informuje o negativních souvislostech poněkud jiným způsobem než bulvární Blesk. Zde se články často nesoustřeďují pouze na předpojatý popis události a zmíněné přehnané využívání etnicity a poté výpověď svědka, který je událostí přímo zasažen, aby dodal negativní zprávě stejný podtón. Články jsou zde koncipovány na první pohled profesionálněji a jistý odstup novináře od tématu je zde patrný.

„KLATOVY Na dvacet měsíců do vězení poslala včera klatovská soudkyně Ludmila Lišková 54letou Markétu Biháryovou (na snímku) ze Slovenska za to, že se vloudila do domků tří seniorů na Klatovsku a sebrala jim tam dohromady přes 100 tisíc korun. Biháryová ale tvrdí, že je nevinná, že v malých vesničkách na Klatovsku letos vůbec nebyla. "Museli si mě s někým splést, Romové si jsou strašně podobní. Mohl to být třeba někdo z mých příbuzných, ale já nic takového nedělala," tvrdila u soudu žena, kterou už před dvěma roky poslali českokrumlovští soudci do vězení za okrádání stařečků. Loni v létě byla z vězení předčasně propuštěna, a jak se zdá, nenapravila se. Letos v březnu a v květnu vyrazila podle soudkyně s krabicí hrnců "za 20 tisíc" do vesniček na Klatovsku (Ježek, 2013, s. 1).“

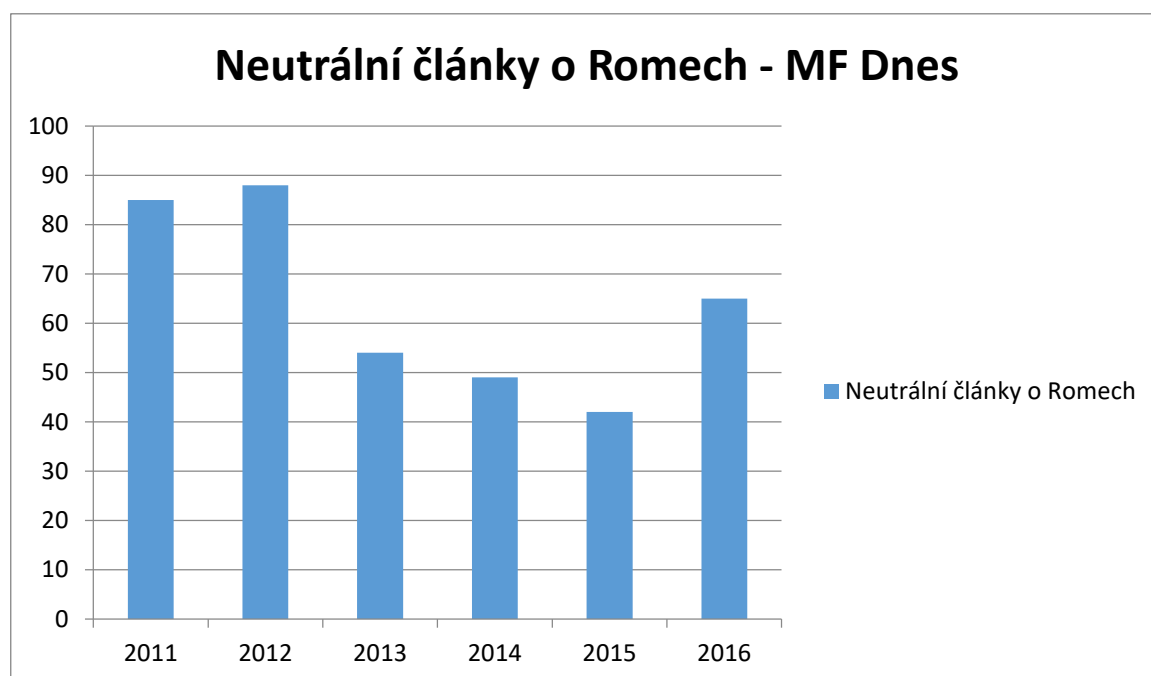
Zde je patrný rozdíl při přístupu k psaní negativních článků. Jediná zmínka o tom, že pachatelka trestného činu je Romka, je uvedena v její vlastní výpovědi. Zároveň však i v tomto periodiku existují články, u kterých se autor uchyluje k poněkud sporným termínům, jako například následující článek:

„Do severočeského Jirkova jsem přijela kvůli nepřizpůsobivým obyvatelům, kterých tu mají požehnaně. Jednoho z nich, recidivistu a násilníka, v noci na včerejšek usmrtila policejní kulka. Nicméně město proslulé originální "jirkovskou vyhláškou" se aktivně snaží, aby se alespoň nadějní jednotlivci dokázali odrazit ode dna (Karaskova, 2013, s. 4).“

Zde se ve článku používá slovo „nepřizpůsobiví“ což je v české společnosti stereotypizované označení zejména pro romskou menšinu, článek je tak dokonce i nadepsán. Nicméně jedná se spíše o výjimky, je relativně problematické nalézt články, které by prozrazovaly z pouhého titulku, zda budou namířeny proti této minoritě.

Neutrálních článků bylo v Mladé Frontě z celkového počtu mnohem větší procentuální zastoupení, nežli v předchozím periodiku. Celkový počet byl 383, zastoupení v jednotlivých letech je znázorněno v následujícím grafu:

Graf 6 – Neutrální články o Romech – MF Dnes

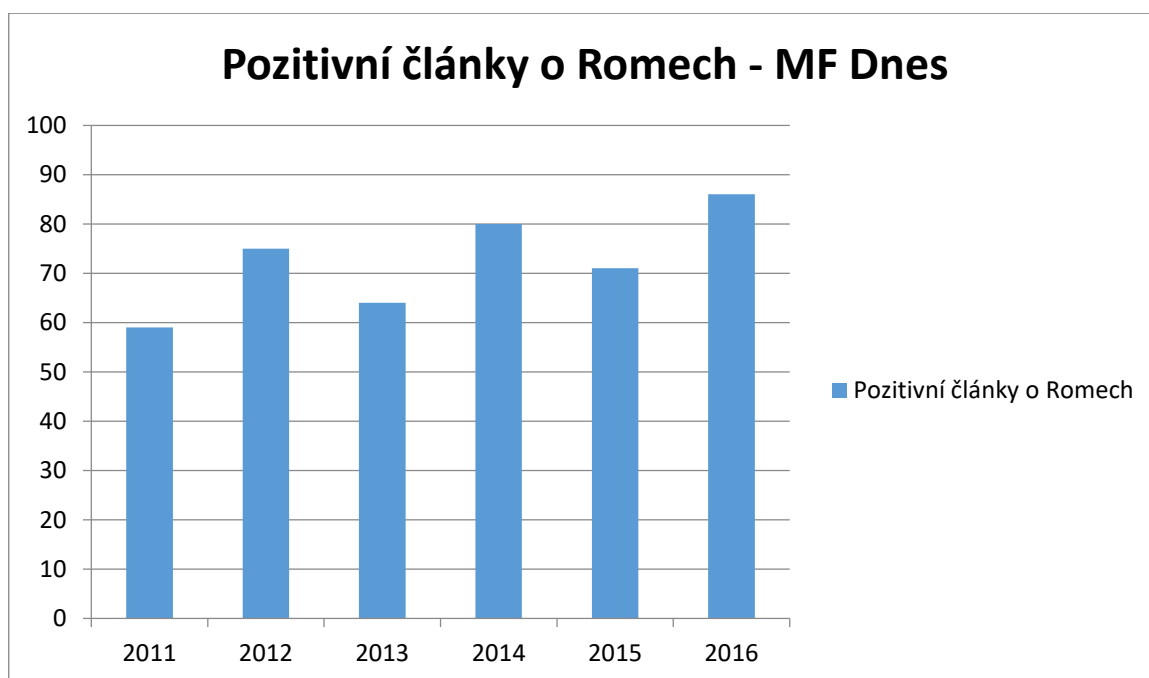
Zdroj: Zpracováno autorem práce

„OSTRAVA Napjaté až nepřátelské vztahy, které v Ostravě panují mezi Romy a velkou částí majority, chce zlepšit podnikatel Vladimír Leško. Stal se totiž předsedou nově založené Romské rady v krajském městě. "V Ostravě jsme doma. Nechceme, aby se na nás lidé dívali špatně. Proto vznikla Romská rada, která bude ve spolupráci s městem pomáhat při řešení problémů. Nejdříve se zaměříme na vzdělávání, bydlení a zaměstnanost Romů," říká Vladimír Leško, který se dostal do povědomí ostravské veřejnosti při zavírání ubytoven. Pětičlenné předsednictvo Romské rady, ve kterém nechybí ani další známá jména jako třeba Josef Stojka, si zvolili Romové 7. února. Shromáždění se ale zúčastnilo jen asi 120 lidí. Leško přitom odhaduje, že v Ostravě žije 30 až 40 tisíc Romů. "Dělali jsme velkou informační kampaň, přijít mohl každý. Asi 500 lidí zatím vyjádřilo Romské radě podporu svým podpisem. Přibudou další," ujišťuje Magdalena Karvayová, mladá členka expertní skupiny při Romské radě, která chce zapojit do práce hlavně studenty a absolventy středních i vysokých škol (Lesková, 2015, s. 2).“

V tomto úryvku je bráno na vědomí, že existují problémy mezi touto minoritou a majoritou, článek je však pouze informativního charakteru a autor popisuje, jakým způsobem bude nakládáno s tímto problematickým vztahem do budoucna.

Pozitivně laděných článků je z celkového počtu v MF Dnes 435. Jedná se o velký nepoměr oproti deníku Blesk a to samozřejmě nejen v absolutních číslech, ale i v relativním počtu článků s ohledem na celkový počet, tedy v procentuálním vyjádření. V případě Blesku to bylo 9%, v tomto případě se jedná o zhruba 30%, což je markantní rozdíl. Způsob podávání informací v MF Dnes je odlišný zejména v tom, že se snaží podat informace o více událostech týkajících se Romů, nehledě na to, zda se jedná o nepokoje, strohé informování o politické aktivitě nebo o případy poklidného soužití a prolínání minoritní a romské společnosti. Z toho lze usoudit, že MF Dnes nenásleduje agendu, kdy by se snažila Romy v očích veřejnosti očernit, toto periodikum plní funkci nestranného informátora podstatně lépe.

Graf 7 – Pozitivní články o Romech – MF Dnes

Zdroj: Zpracováno autorem práce

Z grafu lze vyčíst, že pozitivní zprávy jsou víceméně rovnoměrně rozprostřené napříč sledovaným obdobím. Počet článků tedy nebyly příliš ovlivněn negativně vnímanými událostmi, které se v průběhu sledovaného období odehrávaly.

„DOBŘÁ VODA Ve vesnici Dobrá Voda u Toužimi na Karlovarsku tvoří většinu ze 110 obyvatel 90 Romů, kteří žijí v panelovém domě. Na zatím poslední brigádu začátkem srpna přišlo 81 dobrovolníků včetně dětí. "Přes naši vesnici vede cyklotrasa. Pro cyklisty jsme udělali posezení v dřívě postaveném altánu. Když turisté projíždějí, tak se na nás všichni usmívají," řekla členka romské komunity a pracovnice neziskové organizace Český západ Anna Dunčková. Organizace šestým rokem pořádá brigády na zkrášlování obce i okolí. Je tak mimo jiné natřená autobusová zastávka, ozdobená truhlíky s květinami, nové jsou prolézačky na hřišti. Brigádníci také upravili okolí ptačí stezky v katastru Dobré Vody. Brigádnice Jana Siváková má největší radost z nové cesty, která vede k buňce pro pracovníky Českého západu. "Museli jsme naložit velké kameny a krumpáčem pro ně vykopat místo. Už nemusíme chodit přes bláto a kopce trávy." V čem je tajemství brigád, které mají šestiletou tradici? Vždyť na některých místech regionu nepřizpůsobiví občané ničí vybavení sídliště. Oproti tomu v Dobré Vodě společně brigádníci i takzvaní gádžové z řad chalupářů. A ještě rádi půjčí nářadí. Anna Dunčková v tom má po debatách s kolegy

jasno. Mohou za to v uvozovkách dárky, které dostávají obyvatelé obce bez svého přičinění. Jedná se například o dětské hřiště, o něž nikdo nestál. V Dobré Vodě si ale sami řekli, že si vysadí živý plot. Starají se o něj už čtyři roky, i když se objevil skeptický hlas jedné obyvatelky, že vydrží jedině plot z betonu. Podobné pozitivní zkušenosti potvrdil místostarosta Rotavy na Sokolovsku Martin Elíz. "Když si naši nezaměstnaní obléknou oranžové vesty a od šesti do tří hodin odpoledne uklízí sídliště, tak nemají důvod ho znečišťovat, i když to dřív dělali." (Zedník, 2014, s. 1).“

Tento článek, byť se od stereotypu Romy zničeného sídliště jaksí „odráží“, informuje o aktivitách neziskové organizace, složené téměř výhradně z Romů, která zvelebuje prostředí, ve kterém žije. Z článku je patrné, že majoritní společnost je těmto aktivitám nakloněna a je tím ukázáno, že s Romy lze bez problému vycházet, stačí k tomu pouze otevřít se jinému přístupu, než tomu zatvrzele negativnímu.

„Členové neziskové organizace si jen povzdechli, že pozitivní příklady z Dobré Vody neměly vliv na výsledky referenda v nedaleké Teplé a Toužimi. Tepelští loni v říjnu nesouhlasili s výstavbou Centra služeb sociální prevence. Podobné obavy, aby se z jejich města nestal další Varnsdorf, Nový Bor nebo Šluknov, měli v roce 2012 i obyvatelé Toužimi. V Teplé je diskuse o centru služeb stále živá. Někteří lidé si myslí, že město muselo vrátet několikamilionovou dotaci na výstavbu centra a smluvní pokuta přišla městskou pokladnu na 1,5 milionu korun (Zedník, 2014, s 1).“

Druhý úryvek pochází ze stejného článku, ovšem zde se lze dočíst, že tento pozitivní příklad nestačil v dané oblasti k tomu, aby byla nesnášenlivost vůči Romům úplně vymýcena. Negativní obraz Romů je stále v české společnosti zakořeněn a pro jeho odstranění je třeba kooperace mezi minoritou samotnou, která se musí aktivně a soustavně snažit o změnu, a mezi majoritou, která by se, alespoň prostřednictvím médií, měla snažit nepodlehnout nepodloženým informacím a snažit se udělat si na věc vlastní názor.

5.4 Mediální obraz Vietnamců ve vybraných tiskovinách

Vietnamská menšina musela dlouhou dobu čekat na to, než jí byl přiznán oficiální status. Stalo se tak až v roce 2013, kdy zde již řada Vietnamců měla vytvořené zázemí ve smyslu stálé práce, založené rodiny, děti navštěvovaly školy apod. Přitom první povědomí o Vietnamském etniku pochází již z období války ve Vietnamu, kdy sem migrovali lidé přecházející před tímto konfliktem. Po skončení války zde však velký počet z původních migrantů zůstal např. na studia nebo na práci. Vietnamská populace ze rostla, jelikož vzhledem k mezinárodním dohodám jim bylo umožněno se zde kvalifikovat pro práci v oblasti stojírenství. Tyto dohody s sebou přinášely řadu omezení, z čehož vyplývá, že imigrační politika nebyla až tak příznivá, protože při nedodržení podmínek následovalo vyhoštění. Po pádu komunismu na naše území začalo proudit více Vietnamců, jelikož přísné podmínky se uvolnily a rodinní příslušníci sem šli takzvaně „za lepším“ (Brouček, 2005, s. 10).

Současní vietnamští imigranti jsou vnímáni spíše jako obchodníci, proudící na území ČR za vidinou materiálního zabezpečení rodiny. Známe jsou vietnamské tržnice, nabízející padělky značkového zboží, vietnamské minimarkety, vietnamské restaurace a v neposlední řadě také incidenty spojené s drogami, kdy je často zmiňováno přímo v novinových titulcích, že „...Vietnamci pěstovali marihuanu...“ apod. Z toho je patrné, že náhled většinové společnosti na Vietnamce je spíše takový, že jsou pracovití, nicméně snaží se vydělat peníze i s občasným příkloněním se k nelegálním aktivitám. Vesměs však Vietnamci zdrojem žádné hysterie mezi členy majoritní společnosti nejsou (pomineme-li pravicové extremisty a podobné případy mentálních onemocnění).

Samotní Vietnamci mají ve svých českých komunitách poněkud odlišné vztahy, než ty v majoritní společnosti. Základem je rodina a příslušnost k lokálním komunitám, spíše než k celospolečenským útvarům. Vietnamci nemají pocit, že pokud nastane problém, bude vyřešen skrze centrální vládu, nebo jinou instituci se širokým dosahem. Spíše se spoléhají sami na sebe, případně na pomoc ostatních v dané obci (Brouček, 2005, s. 26). Mimo jiné z těchto důvodů je vztah vietnamského etnika k majoritní společnosti spíše rezervovaný a to ovlivňuje vnímání českou většinou, která nemusí chápat tato zažitá tradiční pojetí, může docházet k nepochopení a k ovlivňování percepce ze strany majority.

Média jsou poměrně zaujatá ve vyobrazování Vietnamců a lze tvrdit, že svým způsobem i „zaseklá na místě“. Neustále se totiž zaměřují na články, které řeší aktuální problémy, které má tato minorita s většinovou společností. Opět je to kvůli tomu, že se čtenáři s těmito příběhy lépe stotožní a zvyšuje to čtenost. Ovšem již se nesoustředí na to, že Vietnamci se dávno posunuli od pouhých prodavačů na stánku do kamenných prodejen, mládež je většinou plně a bez problémů integrovaná do české společnosti a navštěvuje české školy a že tato image trhovců již přestává být aktuální (Pechová; Martínková, 2011).

Právě tato část Vietnamců, kteří se posunuli od trhovců k movitějším podnikatelům se snaží napomoci ke zlepšení vnímání Vietnamců většinovou společností. V roce 2008, kdy do České republiky neustále proudily vlny nových a nových Vietnamců za prací, ovšem bez základních znalostí o fungování místní kultury, zástupci vietnamských organizací, operujících na území ČR, sepsali dopis české vládě, kterým nabádali k toleranci. Důvodem byl jednak strach z toho, že takto „nepřipravení“ krajané pokazí jejich už tak křehkou pověst u veřejnosti, zároveň jim tím chtěli pomoci do nového začátku (tamtéž).

5.4.1 Předchozí výzkum

Dle Drbohlava a Kučery není přístup české majority k vietnamskému etniku nikterak jednoznačný. Jedná se o kombinaci nevraživosti a lítosti. Vietnamci totiž od padesátých let v České republice zpravidla obsazovali levná a neoblíbená pracovní místa, tudíž na ně bylo pohlíženo s určitým despektem, jelikož v očích většiny byli na nižším stupni společenského žebříčku. Češi se příliš nezajímali o jejich kulturu ani tradice, což v podstatě přetrvává. Vietnamci se ovšem po určité době začali přeorientovávat na business, čímž posílili veskrze negativní percepci ze strany majority, ovšem tentokrát z jiného důvodu. Od té doby jsou totiž vnímáni jako konkurenti. Je však patrné, že negativní náhled ze strany majority je posilován prostřednictvím médií (Drbohlav; Kučera, 2012, s. 8).

Agentura Newton Media zkoumala stereotypy, týkající se minorit v České republice. Šetření probíhalo mezi lety 2000 až 2013 a bylo zjištěno, že Vietnamci v českých médiích žádný ucelený obraz nemají, tedy že se o nich píše rozmanitým způsobem. Zároveň je však nutno podotknout, že jedině ve spojitosti s Vietnamci se v tomto výzkumu hovoří o určité integrovanosti, kdy děti narozené a již vychované v ČR nemají problémy s řečí (jsou rodilými mluvčími), jsou vzdělávány v rámci české kultury stejně, jako děti Čechů a kromě vzhledu mezi nimi těžko nalézt rozdíl (Hejhalová, 2013).

V roce 2003 proběhl výzkum, týkající se témat, užívaných k reprezentování národnostních menšin v tuzemských médiích. Autoři výzkumu (Klvačová a Bitrich) procházeli nejpopulárnější české noviny po jeden rok. Zjistili, že většinou je v souvislosti s vietnamským etnikem zmiňováno prodávání na stáncích, a to zejména falsifikátů, navíc ilegálně převážených přes hranice. Autoři uvedli, že velký problém v tomto případě představuje fakt, že daná skupina často nedostane příležitost uvést vlastní stanovisko, potažmo že je prostor pro vyjádření nedostatečný (Bitrich; Klvačová, 2003).

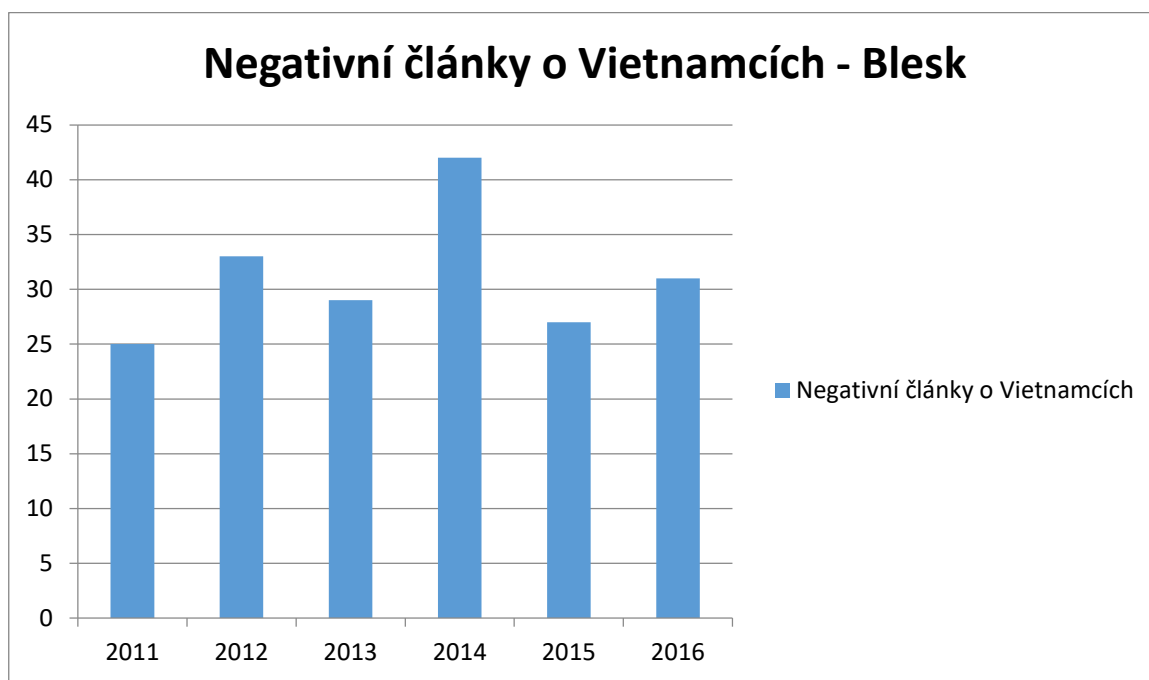
5.4.2 Vlastní výzkum mediálního obrazu Vietnamců

Blesk

Z celkového počtu 439 nalezených článků v Blesku dle klíčových slov jich bylo vyselektováno 246, které se opravdu týkaly obrazu Vietnamců na území České republiky. Oproti předchozí menšině se jedná o výrazně menší mediální zastoupení. Tato část výzkumu se opět zaměří nejprve na *negativně* laděné články v deníku Blesk.

Deník Blesk v tomto případě opět potvrdil to, co bylo zjištěno v předchozí část výzkumu, tedy že nejlépe se prodávají články, vyvolávající skandál. Jednotlivé příspěvky byly většinou psány negativním způsobem, z celkového zkoumaného vzorku 246 jich bylo 187 negativních, což je zhruba 76%, přičemž většina z nich byla zaměřená na kriminální činnost Vietnamců.

Graf 8 – Negativní články o Vietnamcích - Blesk

Zdroj: Zpracováno autorem práce

Opět je z grafu patrné, že články byly relativně rovnoměrně rozprostřené napříč sledovaným obdobím. vietnamské etnikum má poměrně stálé mediální zastoupení co se týká negativních reportáží o jejich kriminalitě, zejména pak o falšování a následném prodeji módních značek na tržnicích. Články velice často obsahovaly také informace o nelegálním pobytu a o distribuci drog. V Blesku, jak již bylo zjištěno u předchozího

etnika, se žurnalisté nebojí slovo Vietnamec užít přímo v titulku, potažmo jej několikrát obsáhnout v textu, aby bylo veřejnosti zcela jasné, jakým způsobem budou Vietnamci v České republice prezentováni. Např. článek z 21.10.2014, kdy byl proveden rozhovor s Milanem Chovancem, má titulek „Vietnamské DEALERY DROG pošleme domů!“. V tomto případě je sousloví „DEALERY DROG“ psáno velkými písmeny. První část rozhovoru je věnována opilým a zdrogovaným řidičům a o Vietnamcích v ní nepadne ani zmínka. Ve druhé polovině jsou vietnamským dealerům věnovány dvě otázky. Z jakého důvodu je tedy článek otitulován tímto způsobem? Zřejmě aby se opět vyvolala hysterie z Vietnamců coby distributorů omamných látek, což opět názor veřejnosti může pouze zhoršit a zapříčinit nesnášenlivost.

Následující sloupek se objevil v Blesku 25.3.2014 v rubrice „Bleskem“:

„PRAHA - Z trestného činu těžkého ublížení na zdraví obvinili policisté Vietnamce (32), který na Žižkově zaútočil na o pět let staršího muže. Vytáhl mačetu a sekl ho do ruky. Prý mu amputoval palec ((kon), 2014, s. 4).“

Autor sloupku se nesnaží podat úplné ani objektivní informace. Dokonce používá slovo „prý“, které by se do novin, informujících o trestném činu dostat nemělo. Informace není ničím podložená, není rozvedeno co bylo příčinou domnělého útoku, ani žádný závěr. Důležité informace jsou pouze že pachatel je Vietnamec a že zaútočil na někoho mačetou, čtenář by si tedy měl z tohoto odnést informaci, že Vietnamci jsou násilníci.

Následující příspěvek ilustruje další často zastoupené téma v souvislosti s Vietnamci v českém bulváru, tedy drogy:

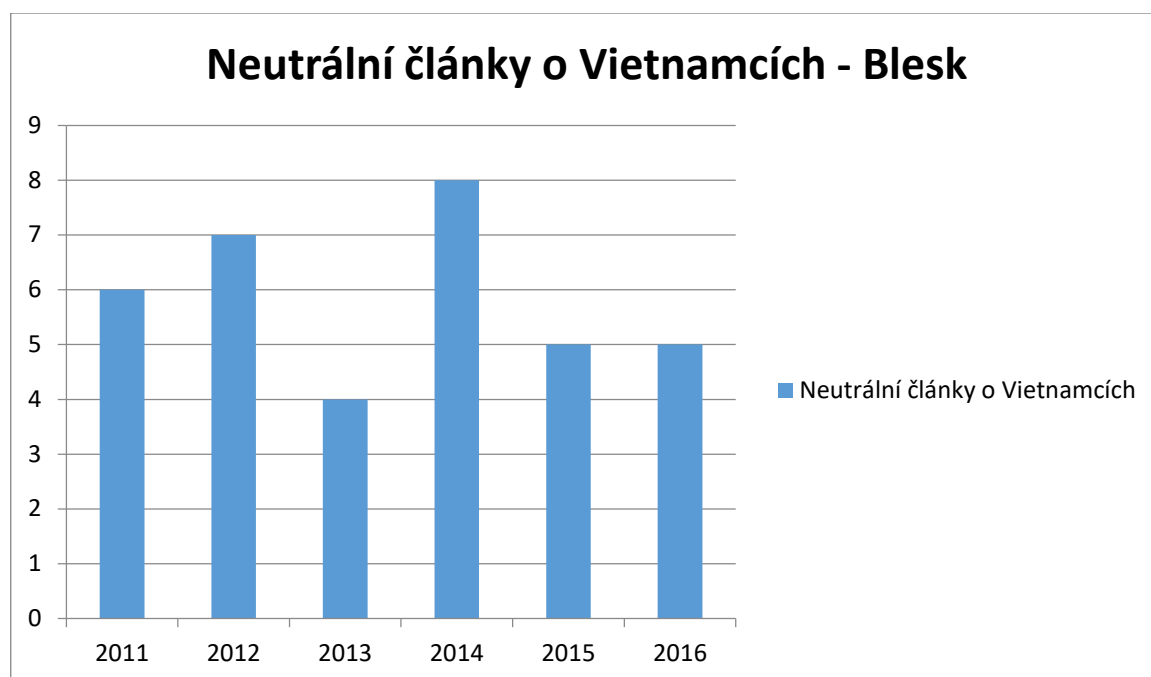
„ZLÍN – Kauzu jedné z největších pěstíren konopí u nás opět řeší soud ve Zlíně. Úroda z 1618 rostlin by vynesla 12 milionů. Obžalobě z nedovolené výroby drog čelí čtyři Vietnamci (30–41). Pěstírna v Jankovicích na Kroměřížsku měla vysoký standard. O rostliny pečovali dva zahradníci (41, 30). Čtyři měsíce tam byli doslova uvězněni. Byli zamčeni. Oba tvrdí, že si chtěli vydělat, ale neviděli ani korunu. To včera vyvracel muž, který strávil s jedním ze zahradníků dva týdny ve vazbě. "Říkal, že vydělával 30–50 tisíc a peníze prohrál v hernách," uvedl vězeň. "Lže! Neumím česky," reagoval Vietnamec. Podle znalce byla pěstírna na vysoké úrovni. "Konopí nebylo vyseto. Rostliny byly

množeny řízkováním. Je to nový trend," uvedl znalec Jan Hradilík. Další líčení se uskuteční v listopadu (sč, 2013, s. 7).“

V tomto případě alespoň není uvedeno, že pachatelé jsou Vietnamci přímo v titulku, ovšem čtenářům je opět předkládán stereotypní obraz tohoto etnika coby pěstitelů marihuany. Ve většině případů nedostanou zástupci menšiny v médiích prostor pro vyjádření. V tomto příspěvku sice vyjádření obviněného Vietnamce bylo, nicméně se jednalo o další „přiživění“ stereotypu v podobě věty „Nemluvím česky.“ Příklad článku, kdy byla etnicita využita v titulku je např. článek z 1.10.2013 se strohým názvem „Vietnamci vaříčí“, kde se informuje o varně pervitinu na Tachovsku.

Z celkového počtu příspěvků ve sledovaném období bylo pouhých 35 článků v Blesku vyhodnoceno jako *neutrální*. Je poměrně alarmující, že nejčtenější české periodikum téměř výhradně informuje o Vietnamcích jako o pachatelích trestné činnosti a ostatním zprávám věnuje příliš malou, či žádnou pozornost.

Graf 9 – Neutrální články o Vietnamcích - Blesk

Zdroj: Zpracováno autorem práce

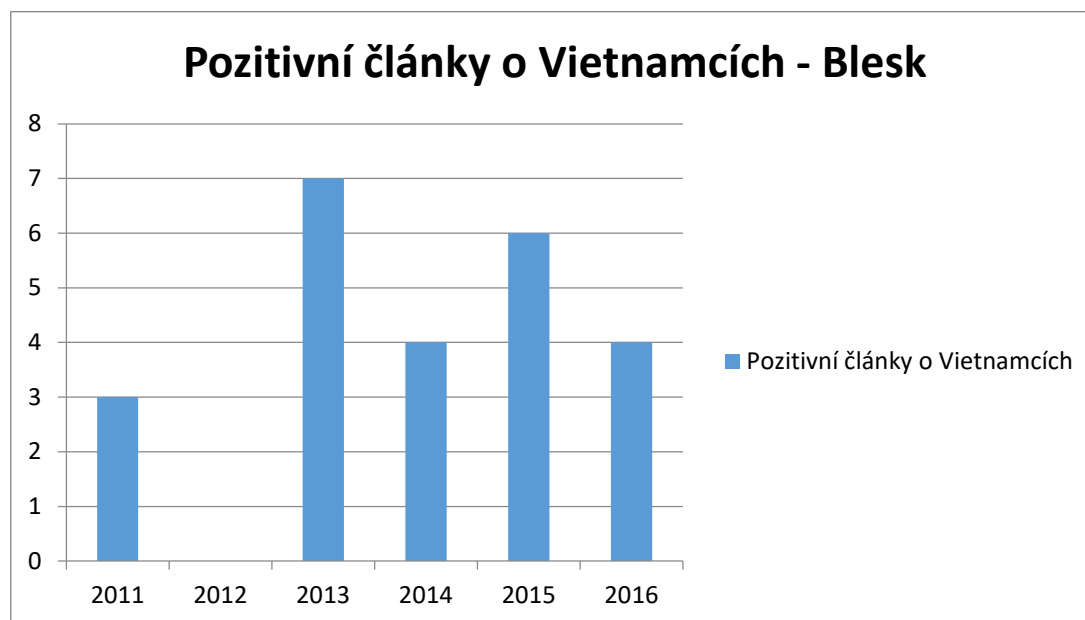
Bylo poměrně složité dohledat články spadající do této kategorie. Jak již bylo řečeno, většina jich byla v negativním tónu a ve zbytku článků byly nalezeny pouze zmínky o Vietnamu jako zemi. V případě tuzemských Vietnamců se nejčastěji jednalo

o témata kolem nakupování ve večerkách, různých kuriozitách ze sortimentu stánkařů, či testech z češtiny, potřebných k získání platného občanství. Tato ukázka pochází z článku v Blesku v souvislosti s průzkumem veřejného mínění ohledně nakupování o státních svátcích:

„V průzkumu společnosti Český národní panel se pro zavření prodejen o svátcích vyslovilo 51 % Čechů. A tři čtvrtiny by nemusely nakupovat ani v neděli! V porovnání s tím je senátní návrh velmi krotký. I tak se ale řetězce bojí, že přijdou o miliardové sváteční tržby. Podle odborníků se zájem nakupujících přesune k e-shopům. Už tak pořizují potraviny 2 % domácností. Reálnější je, že se pro chybějící zboží půjde do vietnamské večerky... (Prokešová, 2015, s. 5).“

Byť článek není přímo o Vietnamcích, objevuje se v něm zmínka o tom, že v případě, že budou obchody o víkendu zavřené, lidé budou moci jít nakupovat do vietnamské večerky, což svým způsobem nijak nehaní vietnamskou pověst, ani jí nepřidává. Autorka pouze konstatovala, že Vietnamci mají vždy otevřeno, ovšem neuvedla, zdali je to dobře nebo špatně, tedy autor práce článku nepřipisuje ani kladný ani záporný tón.

Graf 10 – Pozitivní články o Vietnamcích - Blesk

Zdroj: Zpracováno autorem práce

Pozitivních článků bylo nejméně, 24 v celém šestiletém období. Toto indikuje neochotu bulváru informovat o tomto etniku pozitivně. Z grafu výše je vidět, že v roce 2012 se dokonce nepodařilo nalézt ani jeden článek, který by měl vyloženě pozitivní tón a týkal by se Vietnamců, žijících v České republice. Je tedy náročné dohledat v Blesku pozitivní zmínky o tomto etniku, následující příspěvek je toho ukázkou:

„PRAHA – Od Ruska po Británii. Jedna věta, kterou včera v pořadu Blesk.cz pronesl prezident Miloš Zeman, obletěla média po celém světě. "Zkušenost ze západoevropských zemí ukazuje, že integrace muslimské komunity prakticky není možná," řekl a citoval pasáže z koránu, které upírají ženám práva. Hlava státu reagovala na sexuální útoky na ženy, které proběhly na Silvestra v několika německých městech, zejména v Kolíně nad Rýnem. "Ať mají (muslimové, pozn. red.) tuto kulturu ve své zemi a ať ji nepřenesou do Evropy," pronesl a zopakoval, že integrovat se podle něho u nás mohou pouze kultury podobné. Jako pozitivní příklady uvedl Vietnamce a Ukrajince (vr, 2016, s. 3).“

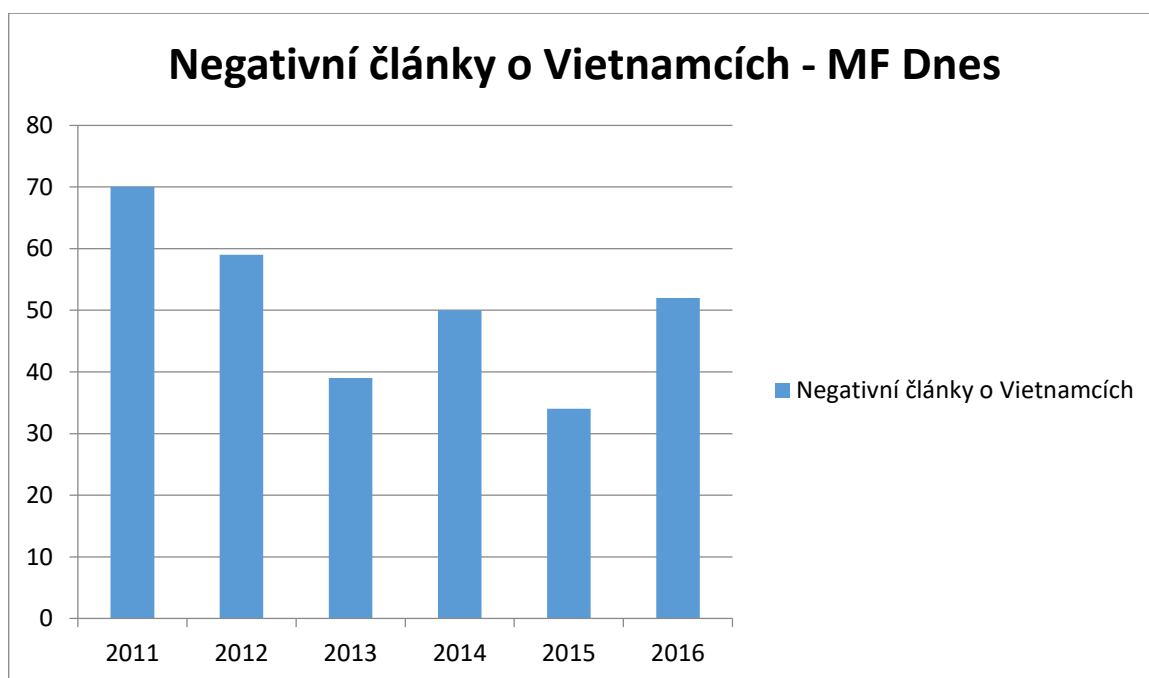
Takto zhruba vypadají pozitivní zmínky o Vietnamcích v Blesku. Článek pojednává o muslimských imigrantech a jejich integraci do majoritní společnosti, nicméně na konci je zmínka o Vietnamcích a o tom, že v jejich případě je integrace bezproblémová. Bohužel články v Blesku, které by byly primárně o tomto etniku a o pozitivních faktorech například z jejich kultury, se autorovi práce dohledat nepodařilo. Vyskytovaly se pouze články, které se o Vietnamcích zmiňovaly v pozitivním smyslu, ale nebyly jim věnovány jako celek.

MF Dnes

Celkem bylo relevantních článků v MF Dnes nalezeno 678. V tomto případě nebyl takový problém nalézt jiné příklady, než negativní reportáže o násilí nebo drogách, jelikož MF Dnes se tolik nezaměřuje na senzace a skandály a nesnaží se vyvolat za každou cenu paniku a strach ze soužití v sousedství s Vietnamci.

Opět platí, že *negativně* laděné články byly zpravidla na stejné téma, jako předchozí periodikum, nicméně není zde tolik patrné ono obviňování ze zhoršování životních podmínek v ČR. Celkový počet *negativních* zmínek byl 304. Následující tabulka vyobrazuje negativní články dle zastoupení v jednotlivých letech.

Graf 11 - Negativní články o Vietnamcích – MF Dnes

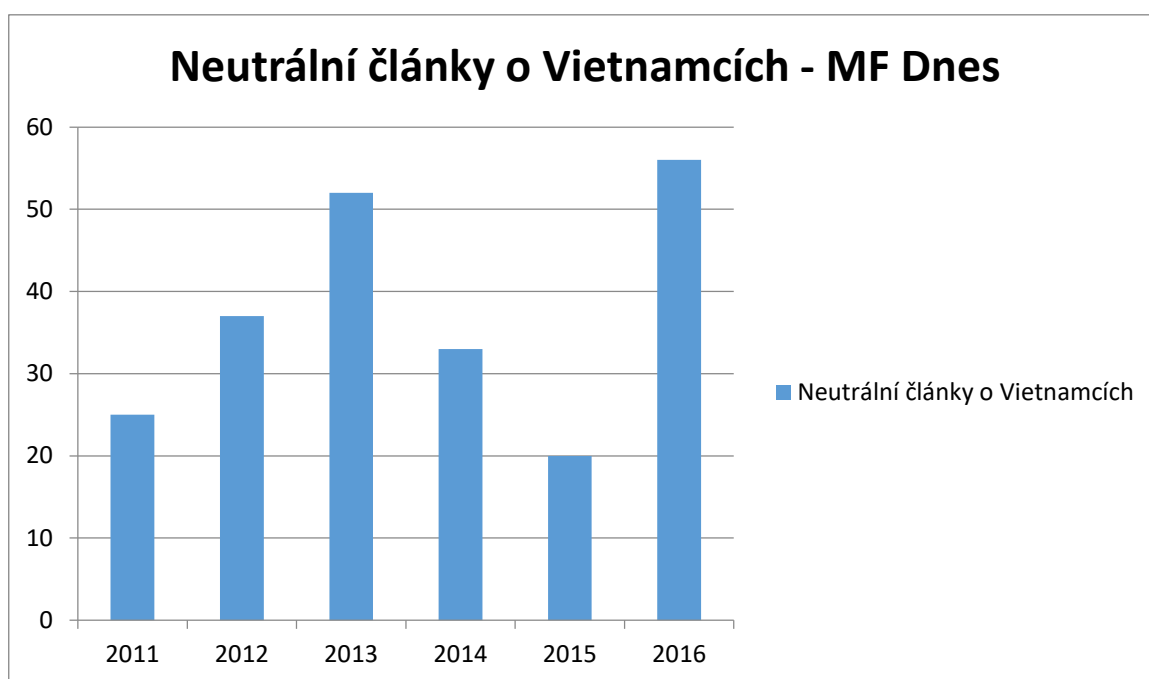
Zdroj: Zpracováno autorem práce

Za sledované období se v médiích neobjevila žádná výraznější kauza, která by ovlivnila četnost výskytu negativních článků o tomto etniku, z toho důvodu jsou v jednotlivých letech nevýznamné rozdíly. Největší výskyt byl zaznamenán v roce 2011 a nejmenší v roce 2015, ovšem odůvodnění není zcela jasné. Jak již bylo řečeno, negativní články byly v podstatě na stejné téma, jako v Blesku:

„PLZEŇ Za týden bude Hoang Vu Ngocovi sedmadvacet, ale přát k narozeninám mu budou asi jen spoluvězni. Senát plzeňského krajského soudu mladého muže z Vietnamu poslal na 3,5 roku do vězení za to, že se předloni s dalšími krajany zapojil do kšeftů s kilogramy marihuany v Plzni a podílel se na provozu jedné z nejmodernějších tajných pěstíren konopí odhalených v kraji. Fungovala v Plzni-Doudlevcích. Ngoc je poslední z téhle party, kterého soudci poslali za mříže. Nikdo z nich netušil, že je policie v lednu 2011 sledovala na každém kroku, když převáželi více než čtyři kilogramy sušených a drcených rostlin konopí z Chlumčan do plzeňské části Doubravka. Tam v bytě v Lesní ulici si další dva krajané vyzvedli zásilku a jeli směrem do Prahy. Zastavení a zatčení byli na dálnici u Žebráku. "Nevěděl jsem, co je v tašce," hájil se neúspěšně Ngoc, který jinak nevypovídal. Verdikt není pravomocný (pek, 2013, s. 3).“

V případě *neutrálních* článků se jich z celkového počtu objevilo 223, což představuje třetinu všech nalezených článků v daném období. Z hlediska relativního počtu je to nepoměrně více, než se objevilo v Blesku, kde se jednalo pouze zhruba o 8%. Články byly většinou informativního charakteru o Vietnamských zvycích a tradicích, porovnávaly způsob slavení svátků ve Vietnamu a v České republice a celkově přinášely osvětu o životě v této zemi.

Graf 12 – Neutrální články o Vietnamcích – MF Dnes

Zdroj: Zpracováno autorem práce

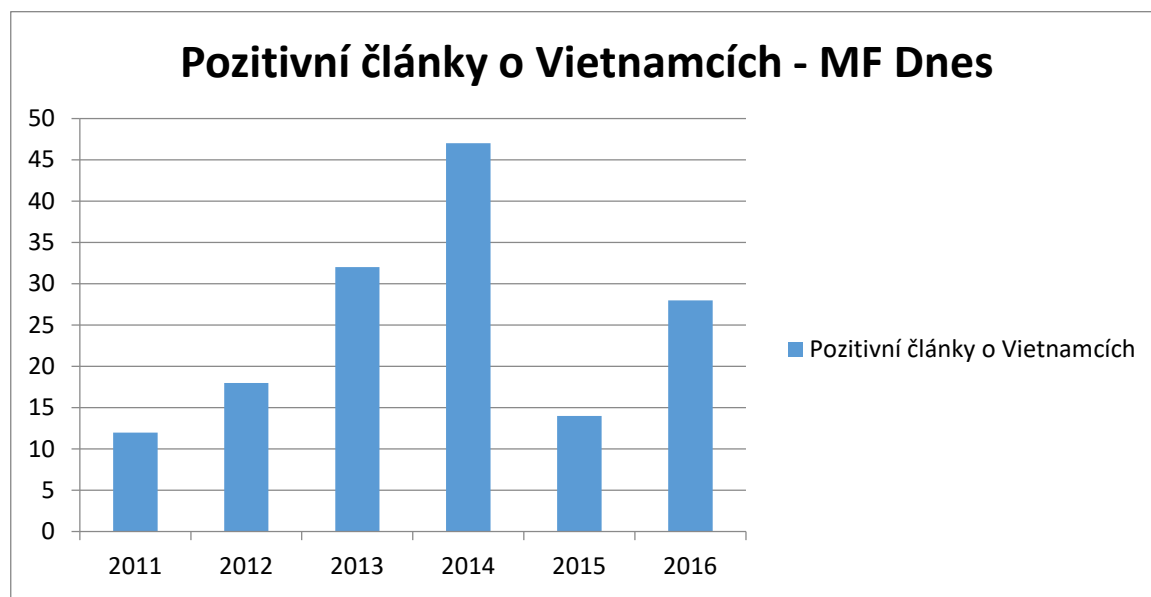
„OSTROV Jiný kraj, jiný mrav. Toto pořekadlo ovšem pro Vietnamce žijící na území České republiky neplatí. Alespoň ne v případě Vánoc. Pro Hiena Nguyena, který přijal české jméno Luboš, budou ty letošní už třicáté slavené v české kotlině. Vánoce pro něj ostatně byly v roce 1984 prvním důvodem k oslavám. Do tehdejšího Československa totiž přijel jako dvaadvacetiletý muž 22. prosince. Nějaký zásadní kulturní šok jej ale v souvislosti s Vánocemi nečekal. Vietnamské Vánoce se totiž od těch českých prakticky neliší. Je to dané vlivem Francouzů a Američanů. Stejně jako české děti se tak i ty vietnamské těší, až pod stromečkem najdou 24. prosince dárky. Ale ve Vietnamu měly podle Lubošových vzpomínek Vánoce svá specifika. "Vyrůstal jsem v Hanoji, kde jsme každý rok chodili o Vánocích do chrámu. Dospělí ale potom nezamířili hned domů. Vyrázili do ulice do nějakého baru. Domů se vraceli až nad ránem, o děti se v té době

starali prarodiče," vzpomíná na své dětství Hien Nguyen. I když Vietnamci nejraději slaví Vánoce v úzkém kruhu rodiny, nevyhýbají se prý ani hromadnějším oslavám. Na Karlovarsku jsou největší v bývalé hale karlovarských hokejistů. "Tam se ale scházíme už 20. prosince," upřesňuje Luboš. Také vánoční menu se ve vietnamských rodinách od českého příliš neliší. "K večeři máme kapra, já si ale pochutnám i na amurovi," říká Luboš. A také na cukroví. To nesmí na vánoční tabuli chybět. A vánoční stromek? Řada Vietnamců si podle Hienových slov kupuje stromek živý. On má ale ve skříni umělý symbol Vánoc. "Mám kamarády, kterým před domem strom roste. Tak zdobí ten," doplňuje. (Kozohorský, 2014, s. 2)“

Článek zachycuje podobnosti a odlišnosti mezi vietnamským a českým slavením Vánoc. Článek je na pomezí mezi *neutrálním* a *pozitivním* a to z toho důvodu, že vyobrazování Vietnamců, slavicích Vánoce stejně, jako Češi, by mohlo výrazně napomoci veřejnému mínění o nich, jelikož se s nimi česká majorita lépe ztotožní.

Z vyloženě *pozitivních* převládaly takové, které informovaly, byť poněkud stereotypně, o vietnamské pracovitosti nebo o různých kulturních akcích, kterou pořádali zástupci menšiny pro širokou veřejnost, aby se sblížili se svými sousedy. Bylo jich 151.

Graf 13 – Pozitivní články o Vietnamcích – MF Dnes

Zdroj: Zpracováno autorem práce

„TACHOV Když bylo dnes 21letému Mac Hongovi, kterému v Tachově neřekne nikdo jinak než David, šest, zamířil i se svými rodiči z Vietnamu na západ Čech. Od osmi let hrál v žákovském družstvu pod vedením trenéra Jaroslava Ptáka. "David byl pracovitý kluk, bojovník a především obrovsky ctižádostivý," vzpomíná kouč, který ho v Tachově trénoval až do 15 let. Pak vietnamského fotbalistu zlákala pražská Sparta. S ní se stal dorosteneckým mistrem České republiky a dotáhl to až do druholigového béčka. Tam se však jeho slibná kariéra zadrhla. Na podzim se ji pokusil restartovat v divizním Tachově. "Potom jsme spolu byli i na testech v Lotyšsku. V mistrovském Metalurgu Ljepaja ale David neuspěl," vypráví Pták, který dál Davidovu kariéru bedlivě sleduje. Ted' se Mac Hong zkouší prosadit v třetiligových Horních Měcholupech. A dál reprezentuje svoji zemi...((sou), 2013, s. 5).“

Zajímavým prvkem tohoto článku je jednak uvedení etnicity v titulku. V tomto případě se totiž nejedná o obviňující stat', nýbrž o pozitivní příspěvek. Takovéto příklady se objevují opravdu sporadicky. Dalším zajímavým prvkem je samotný konec článku, kdy autor uvádí „...a dál reprezentuje svoji zemi...“. Autor tedy viditelně považuje příslušníka minority (který ovšem v ČR žije od dětství a vyrostl zde) za Čecha, což pozitivně působí na čtenáře, který se tímto způsobem dokáže s cizincem lépe ztotožnit. Takovýto přístup je opakem bulvárního snažení zobrazit Vietnamce jako *ty druhé*, někoho odlišného a navíc neustále spojovaného s kriminalitou.

5.5 Mediální obraz Ukrajinců ve vybraných tiskovinách

Podle Šiškové se ukrajinské etnikum na našem území objevuje již několik staletí, ovšem pro potřeby této práce bude brána v potaz nedávná historie, jelikož vymezit, co přesně je považováno za *naše* území z historického hlediska vydá na samostatou práci. První významnou migrační vlnu Ukrajinců lze datovat do období po skončení první světové války, kdy jim bylo vycházeno vstříc v žádostech o azyl a oni hojně přicházeli za prací. Období druhé sv. války rovněž znamenalo, že velký počet Ukrajinců přechal před ruským režimem, jelikož celé toto období bylo z hlediska životní úrovně extrémně nepříznivé. Od roku 1948 až do Sametové revoluce nebylo Ukrajincům umožněno stát se státem oficiálně uznanou národnostní menšinou (Šišková, 2001, s. 81).

V současné době je řada Ukrajinců v České republice zaměstnána ilegálně a to zejména jako manuální výpomoc na stavbách apod. Z výše zmíněného počtu Ukrajinců na území ČR dostupného na stránkách Českého statistického úřadu, jich bylo pouze zhruba 35000 evidováno jako legálně zaměstnaných (MPSV, 2011). Toto je samozřejmě majoritní společností vnímáno a Ukrajinci tedy mají stigma levné pracovní síly. Často však nemají na výběr jelikož vidina jistého výdělků je pro živitele rodiny nejdůležitější. Z výzkumu D. Drbohlava, zabývající se strukturou pracovního trhu zahrnující Ukrajince na území ČR a objemu remitencí vyplývá, že navzdory rozšířenému názoru, že Ukrajinci posílají většinu vydělaných peněz domů, tomu tak není. Česká republika je z hlediska zastoupení Ukrajinců v horních deseti státech, objem remitencí tomu však neodpovídá. V roce 2011 bylo z celkového objemu 7 mld. USD v remitencích pouze 34 mil. USD z České republiky. Zároveň jsou Ukrajinci ochotni pracovat více hodin za přibližně stejnou výplatu, jako tuzemští dělníci. Z toho vyplývá, že zaměstnavatelům se vyplatí zaměstnávat spíše Ukrajince a tím prohlubovat nejen černou ekonomiku, ale i vnímání Ukrajinců očima majority jako dobrých dělníků, kteří ušetří zaměstnavateli peníze (Migraceonline, 2013).

5.5.1 Předchozí výzkum

Toto etnikum je zpracováváno v již zmiňované práci Bitricha a Klvačové z roku 2003. V tomto výzkumu vyšlo najevo, že stejně jako u Vietnamců jsou nejčastější články o Ukrajincích v souvislosti s kriminalitou. V případě Ukrajinců se však jedná o jiný druh kriminality, jedná se o zabíjení a krádeže. Další zajímavostí je, že z výzkumu vyšlo najevo, že o Ukrajincích se zároveň píše i jako obětech, tedy objevují se na obou koncích zločinů. Často se ovšem stane, že se v článku o Ukrajincích píše, nicméně není podloženo, že pachatel jím skutečně byl. Zástupců tohoto etnika je využíváno jako archetypálních násilníků a vyřizovatelů pohledávek atp. Zároveň tomuto přispívá existence ukrajinské mafie, kdy je velice často v případě nejistoty odkazováno právě na ni v podobě jistého „škatulkování“ ze strany médií. Další skupinou Ukrajinců, o které se často píše, jsou nelegální přistěhovalci. Tyto články jsou většinou stručné, nicméně objevují se v podstatě stejně pravidelně, jako články týkající se Vietnamců pěstujících marihuanu (Bitrich; Klvačová, 2003).

Další výzkum zahrnující toto etnikum byl zpracován agenturou Newton Media v roce 2013, která poukazuje na důležitost identifikovat a jednoznačně pojmenovávat mediální stereotypy. Tyto stereotypy by měly být analyzovány a mělo by být zjištěno, kdo z nich těží nejvíce, jelikož je jisté, že poklidnému soužití ve společnosti nikterak nepřispívají. Ukrajinci jsou totiž využíváni jako univerzální pachatelé násilné trestné činnosti, jinými slovy, pokud si autor článku není jistý, kdo byl pachatelem, uvedením Ukrajince neudělá chybu. Takový stereotyp pak způsobí, že zločinci se budou schovávat za ukrajinské etnikum, které by se neprávem mohlo stát terčem vybíjení frustrace ze strany vyděšené majority (NEWTON Media, 2013).

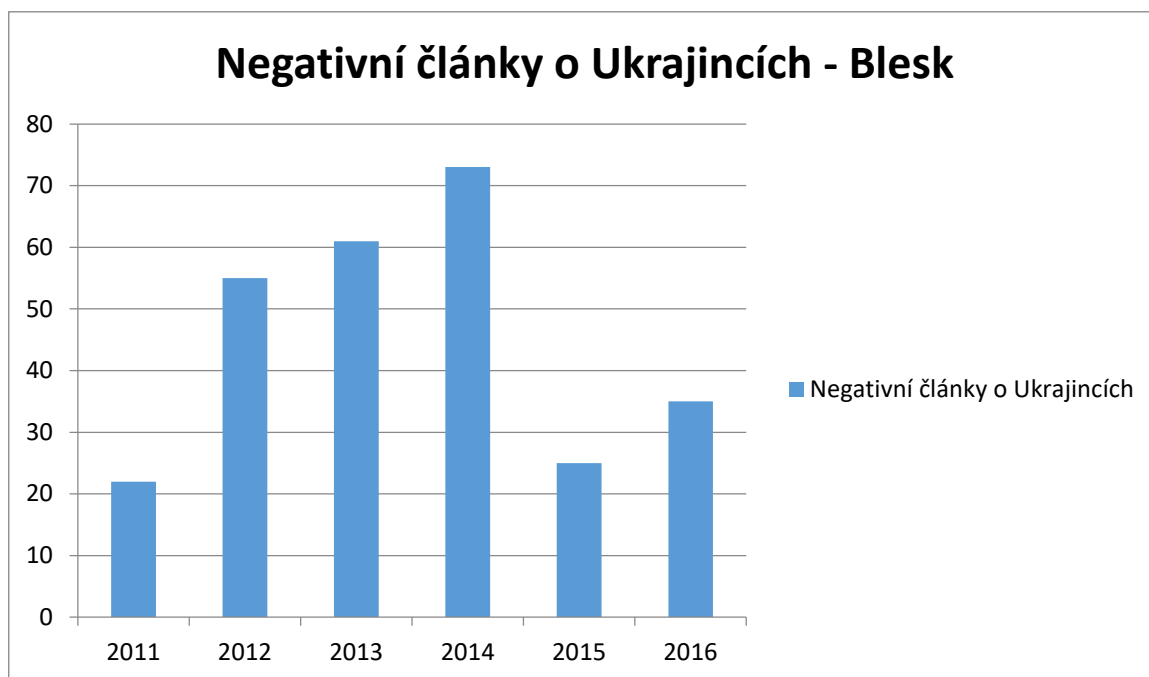
5.5.2 Vlastní výzkum

Celkem bylo nalezeno 930 článků o tomto etniku, které nějakým způsobem ovlivňují jeho mediální obraz. Toto etnikum se opět dělí na Ukrajince, kteří na našem území žijí již dekádu nebo více, a na ilegální imigranty, kteří sem přijeli za prací a jsou zpravidla zaměstnání načerno. Pro nedostatečnou kvalifikaci se zpravidla jedná o neodbornou práci, často fyzicky náročnou, jako například ve stavebnictví, či v úklidových službách.

Blesk

Z dohledaných článků bylo 271 nalezených v Blesku. Většinou, jako u obou předchozích menšin, se jednalo o *negativní* články, které budou rozebírány jako první. Celkem šlo o 162 příspěvků. Největší zastoupení měly články o násilných trestných činech, včetně vražd. Další skupina článků s velkým zastoupením byla o mafiánských praktikách.

Graf 14 . Negativní články o Ukrajincích - Blesk

Zdroj: Zpracováno autorem práce

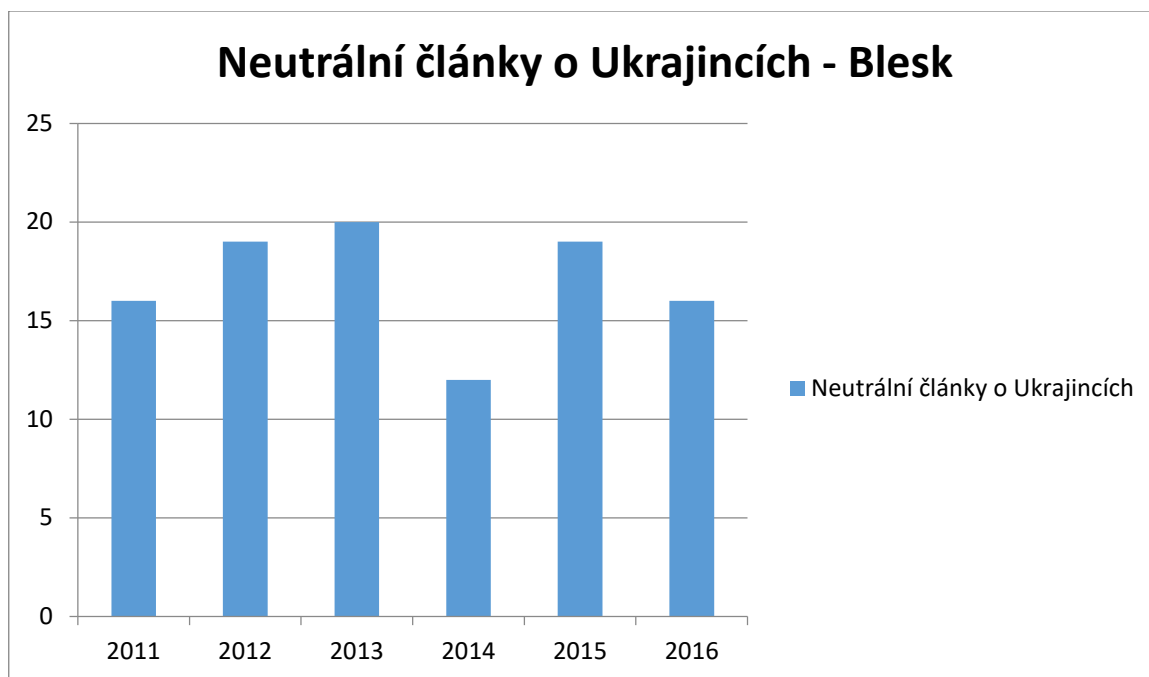
Kromě zmíněných článků týkajících se mafie jsou poměrně časté články o zhýralém životě ukrajinské zlaté mládeže, často bývají tyto mladí spojováni právě s mafií, jako prominentní děti s drahými auty a nevybíravými způsoby. Následující článek

hovoří přesně o tomto tématu a je něm zároveň uvedeno, že mladíci byli napojeni na vlivné Ukrajince.

„Tři prominentní ukrajinští synáčkové znásilnili a pokusili se upálit Oksanu (†18). Dívka zemřela v nemocnici a dva mladíci byli propuštěni. NIKOLAJEV – Až protesty bouřících se Ukrajinců je dostaly znovu za mříže. Tři mladíci napojení na vlivné ukrajinské funkcionáře si mysleli, že díky svému postavení mohou páchat cokoli. Na počátku března znásilnili krásnou Oksanu Makarovou. Ve snaze zakrýt stopy ji pak hodili do odpadní jámy a zapálili. Dívka s těžkými popáleninami a v silném mrazu strávila v jámě deset hodin. Po převozu do nemocnice jí byla amputována paže a část nohy, popáleniny měla na polovině těla. Její smrt způsobila otrava zplodinami z hoření a krvácení do plic (Ijš, 2012, s. 20).“

Neutrální články se většinou týkaly sportu, v roce 2014 pak nejčastěji popisovaly krymskou anexi Ruskou federací. Nebylo tedy mnoho takových, které by spadaly do kategorie Ukrajinců na území ČR. Z celkového počtu jich bylo dohledáno 102.

Graf 15 - Neutrální články o Ukrajincích - Blesk

Zdroj: Zpracováno autorem práce

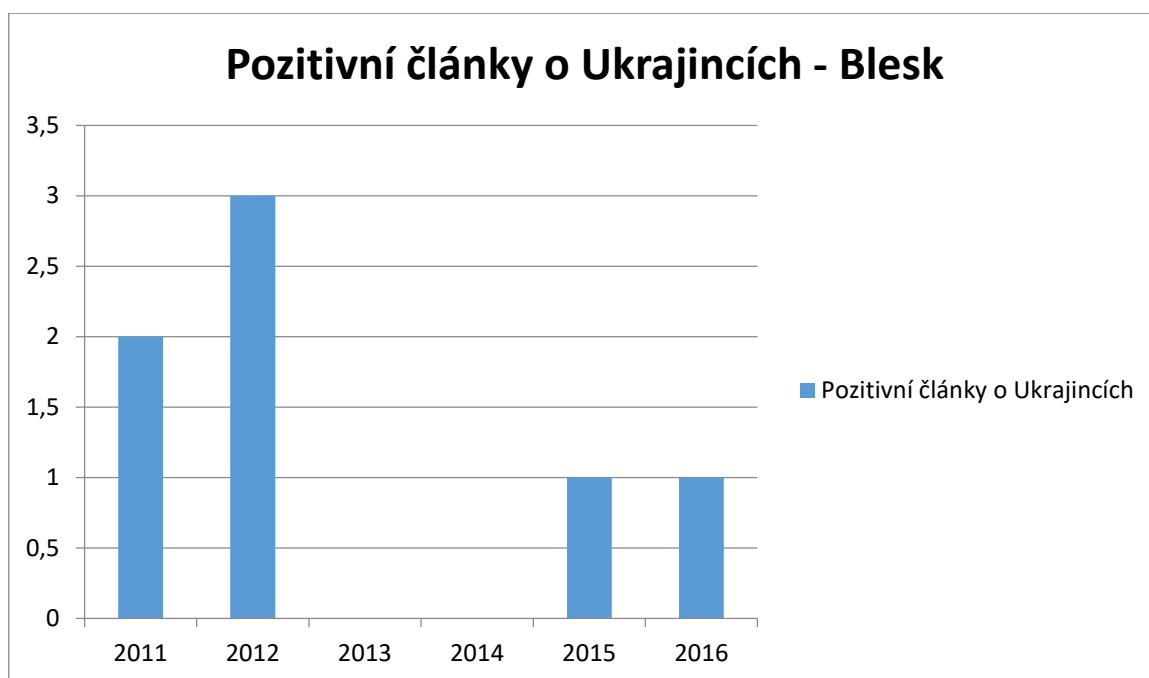
Neutrálních článků bylo poměrně málo, opět bez výraznějších propadů v průběhu celého sledovaného období.

„PRAHA - Každý 25. obyvatel Česka je cizinec! Velká část z nich pak samozřejmě v Česku i pracuje. Jenže kvůli tomu často chybí práce pro Čechy. S tím se rozhodlo bojovat ministerstvo práce a sociálních věcí. Jak? Cizinci přestanou dostávat pracovní povolení. Šičky, kopáči, zedníci nebo třeba uklízečky. Pokud jsou ze zemí, které nepatří do EU a nedělají kvalifi kovanou profesi, budou mít od léta nejspíš s prací u nás utrum. "Ministerstvo práce a sociálních věcí doporučilo úřadům práce, aby od poloviny roku nevydávaly nová pracovní povolení pro cizince ze třetích zemí, tedy pro občany, kteří nepocházejí ze zemí EU," řekla Blesku mluvčí ministerstva Viktorie Plívová. A důvod? Půlmilion českých nezaměstnaných! "Je bohužel pravděpodobné, že toto číslo ještě poroste. Není tedy důvod, aby volná pracovní místa byla obsazována cizinci. Nejprve by měla být nabídnuta občanům ČR," dodal Plívová. Nové doporučení se tak dotkne hlavně Ukrajinců (růž, 2012, s. 7).“

Tento úryvek nese název „Konec ukrajinců v Čechách?“, nicméně nebyl vyhodnocen jako negativní, navzdory tomu, že se v něm píše, že cizinci berou Čechům práci. Článek je zaměřen na všechny cizince a Ukrajince uvádí pouze jako příklad nejčastěji zastoupené pracující menšiny. Veřejnosti je tím sdělováno pouze to, že Ukrajinci do České republiky jezdí za prací.

Pozitivních článků bylo nejméně, pouhých 7. Z této informace je patrné, že Blesk o Ukrajincích nepíše pozitivní články. Ukrajinci nejsou v centru mediální pozornosti a pokud se někdy objeví, zpravidla mívají zpávy o nich negativní konotaci v souvislosti s trestnou činností. Od roku 2014 by bylo pochopitelné, že jediní Ukrajinci, kteří se do Blesku dostanou, budou ti Krymští, nicméně ani před ani po těchto událostech není pozitivní zastoupení Ukrajinců v českém bulváru téměř žádné.

Graf 16- Pozitivní články o Ukrajincích - Blesk

Zdroj: Zpracováno autorem práce

„PRAHA – Během léta přijely do ČR další desítky lidí z Ukrajiny, žijí vesměs v jižních Čechách v objektu MV. Polovina z nich už má práci i sehnané bydlení ((kol), 2015, s. 6).“

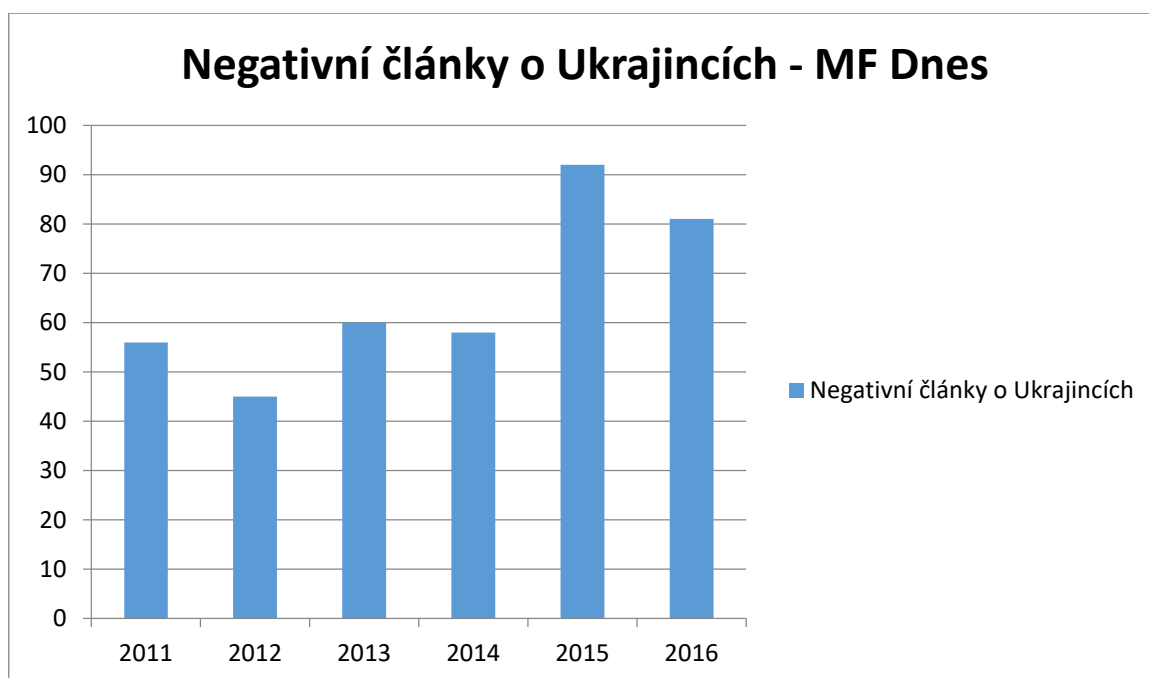
Toto je příklad pozitivního článku v Blesku a i v tomto případě se jedná spíše o ukázkou na pomezí mezi *neutrální* a *pozitivní* kategorií. V článku se objevují imigranti z Ukrajiny, kterých přibývá, nicméně poznámka o jejich ubytování a zařazení do pracovního procesu ve čtenáři může vyvolat spíše pocit ujištění o tom, že s Ukrajinci bude bezproblémové soužití, proto byl článek zařazen do této kategorie.

MF Dnes

Celkový počet relevantních článků v MF Dnes byl 659. Je přirozené, že v seriózním tisku je menšina lépe pokryta, jelikož toto periodikum se více snaží co nejkomplexněji pokrýt celospolečenské dění a to včetně událostí na Ukrajině, tedy nejen anexi Ruskem, ale např. také uvěznění Tymošenkové apod.

Negativních článků bylo v MF Dnes celkem 392. Struktura negativních článků se v podstatě shodovala s tou, která byla zjištěna u Blesku. Převládaly zejména články o násilí.

Graf 17 – Negativní články o Ukrajincích – MF Dnes

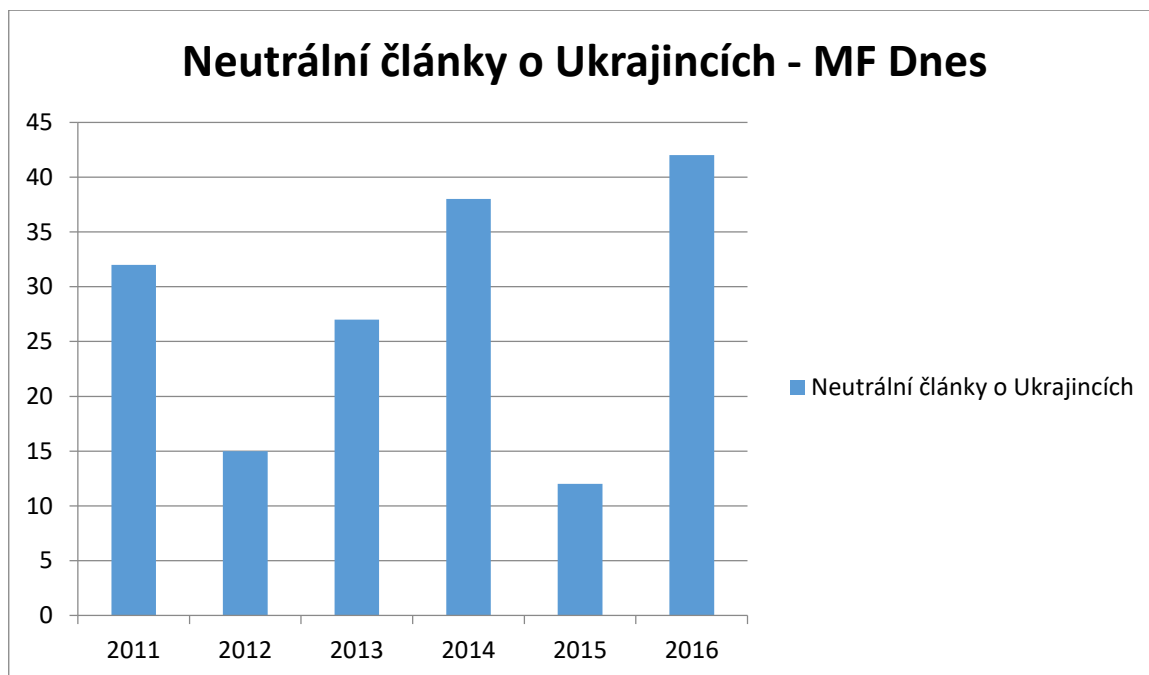

Zdroj: Zpracováno autorem práce

„HRADEC KRÁLOVÉ Devětačtyřicetiletý Jurij S., který podle obžaloby škrtil svou matku těsněním do oken a vyhrožoval jí smrtí, do vězení nepůjde. Krajský soud v Hradci Králové kvalifikoval přečin jako nebezpečné vyhrožování, ačkoliv muži původně hrozil trest za pokus o vraždu. Dostal podmínku. Ukrajinec s trvalým bydlištěm v České Třebové u Krajského soudu v Hradci Králové všechno popřel. Jeho matka, která vypovídala na mikrofon z vedlejší místnosti, si podle něho vše vymyslela. Soud obžalovanému muži neuvěřil, ten přesto vyvázl jen s osmnáctiměsíčním trestem podmíněně odloženým na 3,5 roku. "Soudu se nepovedlo prokázat, že chtěl matku skutečně zabít," vysvětlila mluvčí Iva Matušková (poš, 2012, s. 3).“

Neutrální články byly zastoupeny počtem 166. Většinou se jednalo o články, kde li Ukrajinci v roli obětí trestného činu nebo o různé demograficky založené příspěvky. Jak již bylo uvedeno, články informující o sportovních utkáních byly vynechány, jelikož neovlivňují mediální obraz menšiny.

Graf 18 . Neutrální články o Ukrajincích – MF Dnes

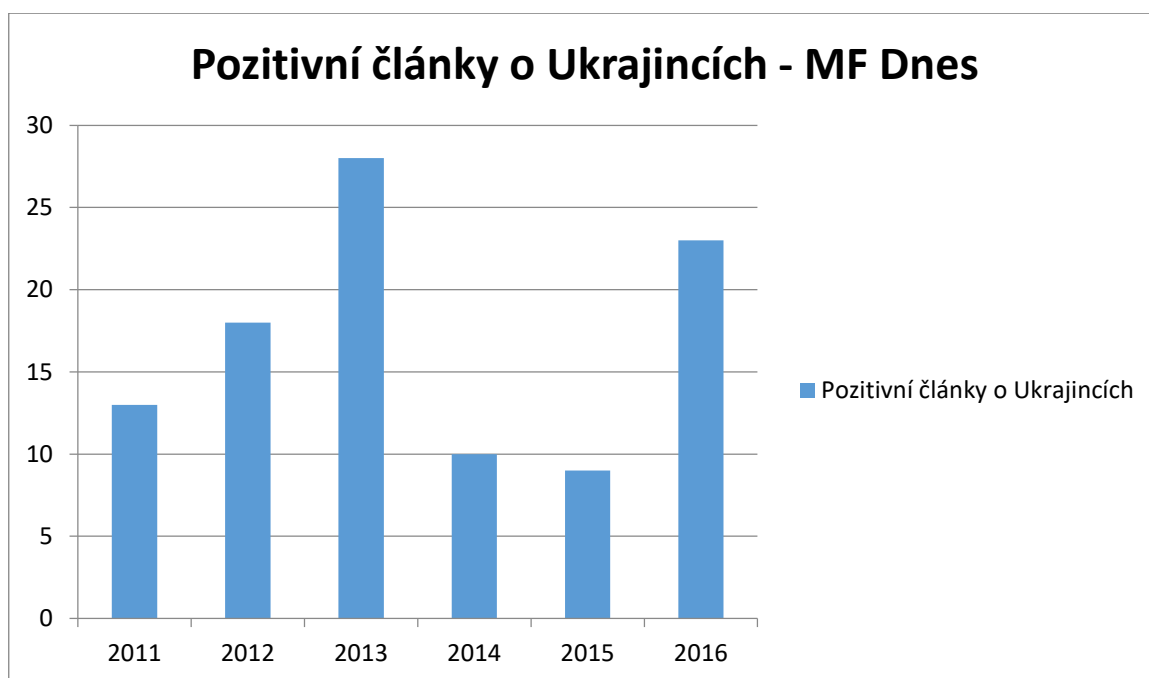
Zdroj: Zpracováno autorem práce

„Střelbu v baru v Dolních Břežanech, při níž zemřel mladý Ukrajinec, po deseti letech uzavřel senát Krajského soudu v Praze. Gruzínce Avtandila Haase včera poslal na 11 a půl roku do vězení se zvýšenou ostrahou za vraždu. Podle verdiktu Haas na Ukrajince Romana N. vypálil v noci 3. února 2006 z pistole a zasáhl jej do hlavy. Hlavní líčení s Gruzíncem začalo loni na podzim. Haas vinu kategoricky popírá a proti verdiktu se ihned odvolal k Vrchnímu soudu v Praze (boh, 2016, s. 14).“

Výše je uveden článek, kde se Ukrajinec stal obětí vraždy, nemá ani pozitivní ani negativní konotaci, pouze informuje o postupu v případě. I v MF Dnes je poměrně problematické vypátrat jinou, než uvedenou tematiku, tedy kriminalitu a Ukrajince jako pacahtele, nebo oběti. I v případě seriózního tisku se nejčastěji jedná hlavně o negativní tón. Pomineme-li sportovní utkání, je ukrajinská menšina médií pokryta velice nedostatečně a monotematicky, obzvláště s přihlédnutím k tomu, že se jedná o jednu z největších minorit na našem území.

V případě *pozitivních* článků bylo nalezeno 101 záznamů.

Graf 19 – Pozitivní články o Ukrajincích – MF Dnes

Zdroj: Zpracováno autorem práce

„Poradna pro integraci, která v Mostě existuje od roku 1997 a pomáhá cizincům se začleněním do běžného života v Česku, připravuje nový kurz. Od úterý nabídne výuku češtiny pro začátečníky pro členy ruské a ukrajinské komunity ve městě. Bezplatné kurzy budou probíhat každé úterý a čtvrtek od 17 hodin v budově Střední zdravotní školy v ulici J. E. Purkyně u nemocnice (tka, 2016, s. 18).“

Tento článek zobrazuje snahu o integraci do většinové společnosti. Pokud má menšina, byť v médiích spojována s násilím, snahu se učit místní řeč, rozhodně to vnímání majoritou může jedinečně zlepšit. Jakékoliv náznaky toho, že chce menšina spolupracovat, jsou veřejností vítány a vnímány jako další důvod, proč nemít z této skupiny strach, potažmo na ně nahlížet s nevráživostí. Je s podivem, že média o takových událostech příliš často neinformují.

6 Zhodnocení výsledků

Blesk

Z výzkumu je patrné, že v případě všech sledovaných menšin predominují články s negativním tónem, za romskou menšinu to bylo 61%, za vietnamskou 76% a za ukrajinskou 60%.

V případě Romů se jedná o výtržnosti a problémy se soužitím s majoritou. Nejvíce takových článků vyšlo v souvislosti s rasově orientovanými protesty na Šluknovském výběžku v roce 2011. Zajímavým úkazem je, že bulvární žurnalisté se často uchýlovali k popisování děje pouze prostřednictvím svědků, nejčastěji zástupců majority, přičemž Romům nebylo věnováno příliš prostoru pro vyjádření. Důvěryhodnost uvedených výpovědí je z důvodu absence jakýchkoliv podložených informací přinejmenším diskutabilní. Nemožnost událost okomentovat je úkaz, který se v Blesku objevuje u všech sledovaných minorit. V případě Vietnamců se jednalo zejména o výrobu/pěstování a prodej drog, případně také o ilegální pobyt na území ČR. V průběhu sledovaného období nebyla zaznamenána žádná událost, která by výrazným způsobem ovlivila počet vycházejících článků o Vietnamcích. U této minority bylo nejčastěji používáno slovo Vietnamec nebo Vietnamský přímo v titulku. Opakovala se absence výpovědi hlavních aktérů, autoři se spíše zaměřovali na rozšíření informace tak, aby bylo jasné k jaké etnické skupině dotyčný patřil. Stejně tak to bylo i u Ukrajinců. Většina článků je rovněž negativních a v tomto případě zejména v souvislosti s násilnou trestnou činností. V Blesku se dle klíčových slov podařilo najít i několik článků, které sice nejsou přímo o Ukrajincích, nicméně je v nich užito sousloví „poslat na někoho Ukrajince“, což samo o sobě rozšiřuje negativní náladu vůči této menšině. Je to potvrzování již poměrně široce rozšířeného stereotypu, že vietnamci jsou buď dělníci na stavbách, nebo mafiáni.

Ve všech případech se tedy shodně neobjevují informace ze strany daného etnika, pouze je popisován problém, přičemž hlubší zasazení do kontextu a ověření uvedených informací úplně chybí. Bulvární tisk je koncipován tím způsobem, že je zaměřen na senzace a skandály, což deník Blesk v rámci sledovaného období naplňoval. Kromě let 2011 a 2012 kdy se objevilo více článků o Romech, nebyly evidovány žádné události, které by zapříčinily výrazné zvýšení počtu článků o žádném z etnik.

MF Dnes

V případě seriózního tisku měly opět největší zastoupení *negativně* laděné články a to u všech sledovaných menšin, ovšem jednalo se o menší procentuální zastoupení, než v bulvárním tisku. U Romů to bylo 42%, u Vietnamců 44% a u Ukrajinců 59%. V tomto případě však byl způsob podávání informací jaksí sofistikovanější. Byla patrná snaha co nejlépe doložit uvedená tvrzení a články byly zasazeny do širšího kontextu.

V případě Romů vyšlo nejvíce článků ve stejném období, jako v Blesku, tedy dominoval rok 2011 a 2012 a události na severu ČR. Poté články vycházely poměrně rovnoměrně napříč sledovaným obdobím, v případě MF Dnes nebyly zaznamenány výraznější výkyvy u zmínek o Romech a nejvíce probíraným tématem byla kriminalita. Vietnamci byli rovněž nejčastěji zmiňováni v souvislosti s kriminalitou, opakovala se stejná témata jako v blesku, tedy drogy a ilegální práce, potažmo ilegální pobyt. Ve sledovaném období však byl zaznamenán zvyšující se počet článků informujících o cestování do Vietnamu. V posledních letech prudce vzrostl zájem o tuto destinaci v rámci turismu, zároveň jsou pořádány festivaly vietnamského jídla apod., což je v MF Dnes pokryto lépe, než v čistě negativně laděném Blesku. O ukrajinské menšině, stejně jako u obobou předchozích, vycházely predominantně *negativní* články, spojené s násilím a ilegální prací. Narozdíl od Blesku však články v MF Dnes nevyznívají, jako kdyby slovo „Ukrajinec“ bylo samo o sobě hanlivým označením.

V MF Dnes se objevilo podstatně více *pozitivních* a *neutrálních* článků o sledovaných menšinách. Nebyla zde patrná snaha ovlivňovat mínění čtenářů ani neinformovat o událostech skandálním způsobem. Žurnalisté z MF Dnes častěji dávali možnost vyjádření oběma stranám konfliktu v případě negativně laděných článků, zároveň se častěji věnovali kulturnímu pozadí menšin a zahrnovali do svých statí informace o svátcích, zvyklostech a ostatních zajímavostech ze života daného etnika. Zároveň odvedli profesionálnější práci při popisování kriminality, kdy uváděli veškeré známé okolnosti případů a nevytrhávali informace z kontextu tak, aby daná menšina naplnila svůj stereotypní obraz.

7 Závěr

Cílem práce bylo zaměřit se na způsob vyobrazování tří největších menšin na území České republiky v tištěných médiích, bulvárním Blesku a seriózní MF Dnes. Počátek sledovaného období byl rok 2011, kdy byly médií sledovány události ze severu ČR, zejména ze Šluknovska. Výzkum končí rokem 2016, kdy je zájem médií zaměřen směrem k muslimskému světu a strachu z přívalu migrantů.

Počátek práce byl věnován teoretickému zázemí sledovaného problému. Byly popsány koncepce národa, etnika a menšin, společně s jejich vnímáním českou veřejností. Zároveň byl nastíněn koncept stereotypů a jejich aplikace na vyobrazování menšin v tištěných médiích.

Praktická část práce obsahovala krátký úvod ke každé menšině společně s předchozím výzkumem, který již na toto téma proběhl. Poté byly uvedeny výsledky vlastního výzkumného šetření, kdy byly dle klíčových slov vyhledávány články ve sledovaném období, byly tříděny do kategorií dle celkového tónu a byl kvantitativně vyjádřen výskyt v jednotlivých letech.

Bylo zjištěno, že tvorba mediálního obsahu se liší mezi bulvárním a seriózním tiskem. Zatímco v případě Blesku je autor nejčastěji orientován na povrchní popis událostí, nejčastěji různých druhů kriminality (v závislosti na sledované menšině), v seriózním tisku se autoři věnují i zjišťování souvislostí, vysvětlují příčiny jednání a nesnaží se uměle vyvolávat paniku užíváním šokujících titulků apod. Zároveň se v MF Dnes nezaměřují na pouze *negativní* informace, nýbrž snaží se informovat i o ostatních kulturních specifických a zajímavostech, které souvisejí s daným etnikem.

Obě periodika shodě měla nejvíce článků u všech sledovaných menšin v *negativním* vyznění, zpravidla spojená s trestnou činností, u Romů se jednalo o krádeže a problémy se soužitím s majoritou, u Vietnamců o drogy a ilegální práci, u Ukrajinců o násilí a ilegální práci. Kromě roku 2011 nebyl zaznamenán zvýšený zájem o danou minoritu, pouze mezi lety 2011 a 2012 bylo zaznamenáno více protiromských aktivit, tudíž i článků. Články o všech minoritách tedy vycházely poměrně rovnoměrně v průběhu celého období a to u obou periodik.

8 Seznam použitých zdrojů

8.1 Literatura

ANDERSON, Benedict. *Imagined communities*. Vyd. 1. Londýn: Verso. 1983, 256 s. ISBN 978-1784786755.

BARTH, Fredrik. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Social Difference*. Vyd. 1. Boston: Little, Brown and Company. 1969, 153 s. ISBN 978-0-88133-979-6.

BATESON, Gregory. *Steps to an Ecology of Mind*. Vyd. 1. Chicago: The University of Chicago Press. 1979, 220 s. ISBN 978-1572734340.

BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vedení*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 1999, 214 s., ISBN 80-859-5946-1.

CALHOUN, Craig. *Social Theory and the Politics of Identity*. Vyd. 1. Oxford: Wiley-Blackwell. 1994, 364 s. ISBN 978-1557864734.

CAVALLI-SFORZA, Luigi Luca; MENOZZI, Paolo; PIAZZA, Alberto. *The history and geography of human genes*. Vyd. 1. Princeton: Princeton university press. 1994, 482 s. ISBN 978-0691029054.

DETUSCH, Karl Wolfgang. *Nationalism and Social Communication*. Vyd. 2. Cambridge: The MIT Press. 1962, 304 s. ISBN 9780758153111.

DRBOHLAV, Marcel; KUČERA, David. *Vietnamci v Čechách jak je známe i neznáme aneb (ne)zdravá konkurence*. Vyd. 1. Praha: Prime aafety. 2012, 130 s. ISBN 978-80-903906-4-5.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností – Rozumět identitě*. Vyd. 1. Praha: Triton. 2007, 272 s. ISBN 978-80-7254-925-2.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Ethnicity and Nationalism*. Vyd. 3. Londýn: Pluto Press. 2010, 256 s. ISBN 978-0-7453-3042-6.

- FTOREK, Jozef. *Public relations jako ovlivňování mínění*. Vyd. 1. Praha: Grada. 2006, 165 s. ISBN 9788024719030.
- GABAL, Ivan. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Vyd 1. Praha: G pus G. 1999, 341 s. ISBN 80-86103-23-4.
- GELLNER, Ernest. *Nacionalismus*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003, 133 s. ISBN 80-7325-023-3.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 2. Praha: Argo. 2013, 1052 s. ISBN 978-80-257-0807-1.
- GILES, David. *Psychologie médií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 185 s. ISBN 978-80-247-3921-2.
- GLAZER, Nathan; MOYNIHAN, Daniel. *Beyond the Melting-pot*. Vyd. 2. Cambridge: The MIT Press. 1970, 464 s. ISBN 9780262070393.
- HROCH, Miroslav. *In the national interest*. Vyd. 1. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. 1996, 217 s. ISBN 80-85899-32-9.
- HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. 2003, 451 s. ISBN 80-86429-20-2.
- JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 207 s. ISBN 80-7178-697-7.
- JIRÁK, Jan; MIČIENKA, Marek. *Základy mediální výchovy: Rozumět médiím*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 304 s. ISBN 978-80-7367-315-4.
- JIRÁK, Jan; WOLÁK, Radim. *Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis. 2007, 152 s. ISBN 978-80-86212-58-6.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 1996, 747 s. ISBN 80-7184-164-1.
- KOHN, Hans. *Nationalism: Its meaning and history*. New York: Van Nostrand. 1955, 191 s. ISBN 978-0898744798.

LIPPMANN, Walter. *Public opinion*. New York: Harcourt. 1997, 288 s. ISBN 978-0684833279.

McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. Praha: Portál. 2009. 640 s. ISBN 978-80-7367-574-5.

NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. Vyd. 3. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého. 1995, 97 s. ISBN 80-7067-559-4.

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál. 2004, 200 s. ISBN 80-7178-885-6.

ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha: Portál. 1998, 149 s. ISBN 80 - 7178410-9.

SCHELLMANN, Bernhard et al. *Média: základní pojmy, návrhy, výroba*. Vyd. 1. Praha: Europa-Sobotáles. 2004, 482 s. ISBN 80-86706-06-0.

SCHULZ, Winfried et. al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Vyd. 2. Praha: Karolinum. 2005. 150 s. ISBN 80-246-0827-8.

ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk. Teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Vyd. 1. Brno: Tribun EU. 2013, 108 s. ISBN 9788026305170.

ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: Možnosti zachování a revitalizace*. Vyd. 2. Praha: SLON. 2009, 216 s. ISBN 978-80-86429-83-0.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál. 2001, 188 s. ISBN 80-7178-648-9.

Van DIJK, T. A. *Communicating racism: Ethnic prejudice in thought and talk*. US: SAGE Publications Inc. 1989, 440 s. ISBN 978-0803936270.

WINSTON, Brian. *Media Technology and Society. A history from Telegraph to the Internet*. London, New York: Routledge. 1998, 374 s. ISBN: 0-415-14299-6.

8.2 Internetové zdroje:

BROUČEK, Stanislav. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. [online]. 2005 [cit. 2016-12-15].

Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2189/file/adaptace_vietnam.pdf

BITRICH, Tomáš; KLVÁČOVÁ, Petra. *Jak se (ne)píše o cizincích*. [online]. 2003 [cit. 2017-8-20]. Dostupné z:

http://aa.ecn.cz/img_upload/bacca6403f52f8f0f60667687afebf5/Jak_se__ne_pise_o_cizincich_2003.pdf

ČSÚ. *Cizinci v České republice*. [online]. 2016 [cit. 2017-9-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32912864/29002716.pdf/305b67a9-9dea-4b46-a1c5-bb7926d20a5f?version=1.0>

HEJHALOVÁ, Ivana. *Od trhovce k vietnamské pěstírně marihuany*. [online]. 2013 [cit. 2017-7-10]. Dostupné z: <http://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/analyzy/od-trhovce-k-vietnamske-pestirne-marihuany/detail>

JIŘIČKA, Jan. *Česko má nové oficiální národnostní menšiny. Vietnamce a Bělorusy*. [online]. 2013 [cit. 2016-12-13]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vietnamci-oficialni-narodnostni-mensinou-fiq-/domaci.aspx?c=A130703_133019_domaci_jj

KYŠA, Leoš. *Zlatý Bludný balvan za rok 2003*. [online]. 2003. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://www.sysifos.cz/index.php?id=vypis&sec=1154535426>

MPSV. *Cizinců pracuje v Česku nejvíce od loňského listopadu*. [online]. 2011 [cit. 2016-11-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11621>

NEWTON Media. *Cesta do hlubin mediálních stereotypů*. [online]. 2013 [cit. 2017-3-20]. Dostupné z: <http://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/analyzy/cesta-do-hlubin-medialnich-stereotypu/detail>

PECHOVÁ Eva; MARTÍNKOVÁ Šárka. *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika*. [online]. 2010 [cit. 2017-9-20]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/105/file/1367397604-metodika-cizinci-web.pdf>

TREBBE, Joachim; SCHOENHAGEN Philomen. *Ethnic Minorities in the Mass Media: How Migrants Perceive Their Representation in Swiss Public Television*. *Journal of International Migration and Integration*. [online]. 2011 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/226349462_Ethnic_Minorities_in_the_Mass_Media_How_Migrants_Perceive_Their_Representation_in_Swiss_Public_Television

TRLIFAJOVÁ, Lucie. „Remittance Ukrajinců brání ve změně, neboť situace tam ještě nedosahuje krizového bodu“ rozhovor s Dušanem Drbohlavem. [online]. 2013 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/remittance-ukrajine-brani-ve-zmene-nebot-situace-tam-jeste-nedosahuje-krizoveho-bodu-rozhovor-s-dusanem-drbohlavem>

8.3 Novinové články

(boh). Gruzínek čekal na rozsudek deset let. *MF Dnes*, 8.4.2016, s. 14.

(kon). Útok mačetou. *Blesk*, 25.3.2014, s. 4.

(ljš). Znásilnili a zapálili dívku (†18)! *Blesk*, 29.11.2012, s. 20.

(pek). Marihuanu prodávali po kilech. Poslední z party jde do basy. *MF Dnes*, 19.10.2013, s. 3.

(poš). Matku škrtil těsněním, místo vězení dostal podmínku. *MF Dnes*, 20.11.2012, s. 3.

(růž). Konec Ukrajinců v Čechách? *Blesk*, 15.2.2012, s. 7.

(sč). Nový romský král je podnikatel! *Blesk*, 7.4.2014, s. 5.

(sč). V pěstírně nařízkovali trávu za 12 milionů. *Blesk*, 15.10.2013, s. 7.

(sou). Vietnamce to dotáhl z Tachova do reprezentace. *MF Dnes*, 8.4.2013, s. 5.

(tka). Rusové a Ukrajinci se mohou učit česky. *MF Dnes*, 30.1.2016, s.18.

(vk). Dostal Řád britského impéria! *Blesk*, 30.10.2015, s. 4.

(vr). Muslimy integrovat nelze. *Blesk*, 18.1.2016, s. 3.

DOLEŽAL, Jan; ULRICHOVÁ, Jana. Zbití manželů v Duchcově. *Blesk*, 27.6.2013, s. 6.

JEŽEK, Petr. Okrádala seniory na venkově, soud ji poslal za mříže. *MF Dnes*, 15.11.2013, s. 1.

KARÁSKOVÁ, Ivana. NEpřízřusobiví. *MF Dnes*, 22.8.1013, s. 4.

KOZOHORSKÝ, Petr. Vietnamské Vánoce? Stejně jako ty české... *MF Dnes*, 22.12.2014, s. 2.

LESKOVÁ, Ivana. V Ostravě vznikla Romská rada. Je první a chce řešit problémy. *MF Dnes*. 15.4.2015, s. 2.

PROKEŠOVÁ, Michaela. Velké překvapení: Češi nechtějí nakupovat v neděli! *Blesk*. 3.6.2015, s. 5.

ZEDNÍK, Vladimír. Romy zničené sídliště? Naopak. V Dobré Vodě jej sami zvelebují. *MF Dnes*. 19.8.2014, s. 1.

9 Seznam grafů

Graf 1 – Státem uznávané nár. menšiny v roce 2015	24
Graf 2 – Negativní články o Romech – Blesk	36
Graf 3 – Negativní články o Romech - Blesk	36
Graf 4 – Pozitivní články o Romech - Blesk	38
Graf 5 – Negativní články o Romech – MF Dnes	40
Graf 6 – Neutrální články o Romech – MF Dnes	41
Graf 7 – Pozitivní články o Romech – MF Dnes.....	43
Graf 8 – Negativní články o Vietnamcích - Blesk.....	48
Graf 9 – Neutrální články o Vietnamcích - Blesk	50
Graf 10 – Pozitivní články o Vietnamcích - Blesk	51
Graf 11 - Negativní články o Vietnamcích – MF Dnes	53
Graf 12 – Neutrální články o Vietnamcích – MF Dnes	54
Graf 13 – Pozitivní články o Vietnamcích – MF Dnes.....	55
Graf 14 . Negativní články o Ukrajincích - Blesk	59
Graf 15 - Neutrální články o Ukrajincích - Blesk.....	60
Graf 16- Pozitivní články o Ukrajincích - Blesk	62
Graf 17 – Negativní články o Ukrajincích – MF Dnes.....	63

Graf 18 . Neutrální články o Ukrajincích – MF Dnes	64
Graf 19 – Pozitivní články o Ukrajincích – MF Dnes	65